

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Březen 2006

Ročník XVI

Číslo 3

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Ekologická daňová reforma napravuje deformace trhu 1

Aktuality

Na cyklostezky by mělo jít víc peněz 5
Ředitelem AOPK bude František Pelc 5
Infotherma po třinácté 6
V dubnu se bude konat Odpadové fórum 6
Databáze „Systém evidence kontaminovaných míst“ zpřístupněna veřejnosti 7

Na aktuální téma: OPRLZ

Šance pro České Švýcarsko – rozvoj, ochrana, vzdělávání 8
Dotace pro Valašsko byla podepsána 9
Středočeský kraj uspěl s ekovýchovným projektem 10
Téměř 20 mil. Kč půjde na rozvoj ekoporadenství a ekovýchovy na Liberecku 10

Evropská unie

Evropané podporují obnovitelné zdroje 11
Rakušané chtějí zelené předsednictví 11

Informujeme

Mezinárodní jednání o ozonové vrstvě 12
Byla podepsána Dohoda o vzájemné spolupráci mezi MŽP a Svazem obchodu a cestovního ruchu 14
Řídící výbor Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti zasedal v Praze 15
Monitoring pěstebních ploch, přenos a detekce transgenů geneticky modifikované řepky olejky 16
Rozkladová komise ministra životního prostředí doznala změn 18
Obce nyní mohou snáze řešit problém s elektroodpadem 20
Dohodli jsme se, že se dohodneme 22
Desetileté výročí česko-německé spolupráce v oblasti životního prostředí 25
Lesy ve světě: současný stav, význam a výhledy 26
CENIA se chová šetrně k životnímu prostředí 30

Představujeme

Centrum pro podporu občanů pomůže prosazovat právo na zdravé životní prostředí v regionech 31
EkoWATT oslavil 15. narozeniny 31
Ministr Ambrozek zahájil výstavu o pouštích 32

Ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Mgr. Jakub Kašpar a předseda Správní rady o.p.s. České Švýcarsko Bc. Matěj Štětka podepisují rozhodnutí o přidělení dotace. K článku na str. 8.

Foto J. Plamínková

Ekologická daňová reforma napravuje deformace trhu

Rozhovor Jany Plamínkové s RNDr. Martinem Bursíkem, spoluautorem koncepce ekologické daňové reformy MŽP

Ekologická daňová reforma (EDR) má být výnosově neutrální, jejím cílem je změnit strukturu daní. Přesto panuje jakési všeobecné očekávání, že se kvůli ní energie výrazně zdraží a celkem nic nezlevní. Jak to tedy bude?

Jmenuje se to reforma, protože o reformu opravdu jde. V podstatě jde o přesun zdanění z lidské práce ke zdanění poškozování životního prostředí. Lidská práce se zlevní, energie na druhé straně zdraží. Dalo by se to také nazývat sociálně-ekologická reforma, protože se sníží vedlejší náklady práce, tedy odvody sociálního pojištění především u zaměstnanců, ale i u zaměstnavatelů. Zlevnění práce se dá považovat za aktivní politiku zaměstnanosti. Zároveň zatěžujeme spotřební daní činnosti škodlivé pro životní prostředí. Výnosová neutralita, tedy to, že celý manévr bude proveden poctivě, bude zajištěna tím, že reforma bude předložena vládě a poté Parlamentu jako celek. Reforma se totiž bude předkládat jako kompletní návrh úpravy zákonů, který bude garantovat, že výnosy ze zvýšených výnosů spotřebních daní z energií stát neukradne, ale opravdu využije ke zlevnění práce. Ministerstvu životního pro-

městnanci MŽP a aby se našel někdo, kdo půjde s reformou před veřejnost.

Na co všechno budou daně uvaleny a v jaké výši?

Podle Směrnice EU č. 96/2003, o zdanění energetických produktů a služeb, musíme nejpozději k 1. 1. 2008 zavést novou spotřební daň z elektřiny, ze zemního plynu a z uhlí. Musíme také vyhovět minimálním sazbám spotřebních daní u benzínu a nafty, ale to již v podstatě splňujeme. Česká republika má přitom dvě možnosti. Tou první je být v roli školáka, který plní domácí úkol, a udělat jen nutné minimum. Tou druhou je přijmout reformu, která využije Směrnice jako základního rámce a bude sledovat konkrétní cíl, kterým je zvrátit negativní trend v oblasti růstu emisí znečišťujících látek. Druhým, stejně důležitým cílem je postupně změnit strukturu výroby elektrické energie a tepla tak, aby se neopírala dominantně o hnědé uhlí, ale aby platilo, že co je ekologické, je také ekonomické. To znamená, aby primární zdroje energie, které jsou k životnímu prostředí šetrnější, byly také výhodnější. Aby se nevyplatilo lidem na Ostravsku topit kaly, aby se nevyplatilo pálit nekvalitní hnědé uhlí. Chceme, aby postupně ceny těchto paliv vzrostly a čistší energie jako je plyn či biomasa byly zvýhodněny.

Bude ekologická daňová reforma jednorázovou záležitostí?

Nebude. Jde o postupné zavádění progresivních sazeb spotřebních daní na energie, takže je to proces, ne jednorázový akt. Je to krok k environmentální spravedlnosti.

Zdražení bude odstupňováno podle míry environmentální škodlivosti, tedy třeba kaly budou zdraženy víc, než samotná elektřina?

Ano.

EU žádnou společnou daňovou reformu nepřipravuje?

Ne. EU vytvořila společný rámec ekologických daňových reforem ve členských státech, jímž je směrnice EU č. 96/2003, o zdanění energetických produktů a služeb. Ale design reforem si určují jednotlivé členské státy samy. V různých formách byly ekoreformy zavedeny všude vyjma nových členských zemí, které si vyjednaly přechodné období. My ho máme do začátku roku 2008, Poláci do roku 2010. Směrnice stanovuje minimální sazby spotřebních daní a doporučené přístupy. Navádí členské státy, jak společného rámce využít. Třeba

u elektřiny je minimální sazba 1 €/MWh pro domácnosti, což je velmi málo, a dokonce jen 50 eurcentů pro podniky. Byl to výsledek velkého kompromisu a nastavené sazby jsou tak nízké, že jejich zavedení by nikdo nepoznal. Navíc není povinností diferencovat sazby podle původu elektřiny, i když je to doporučeno. Splnění domácího úkolu, jak ráda připomínají ministerstva financí či průmyslu, by nebylo ničím jiným, než zbytečným plivnutím do moře. Směrnice prostě počítá s tím, že členské státy mají vlastní energetickou a dopravní politiku, stejně jako politiku ochrany klimatu, a reformy využijí jako účinného nástroje pro modernizaci. Důležité je, že směrnice ukládá členským státům povinnost zavést nové daňové tituly. A to bez ohledu na to, co si o tom myslí například ministr Urban.

Co si od ekologické daňové reformy u nás slibujete?

Využití ekonomických nástrojů, které reforma přinese, zlepší kvalitu života, sníží koncentrace znečišťujících látek, změní nevhodnou strukturu výroby zdrojů pro výrobu elektřiny, zvrátí nevhodné trendy v dopravě. Ekonomové neznají účinnější nástroj pro ovlivnění chování spotřebitele než je cena. Čili příležitost využití daňové reformy je mimořádná. Zároveň je ekologická daňová reforma v současné době jediný recept, který řeší problém vysoké ceny práce u nás. V politických diskusích se mluví stále jen o daních, ale je potřeba se dívat na celkové zatížení zaměstnavatele i zaměstnance, které kromě daně z příjmu tvoří i zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, tedy důchodové pojištění a státní politika zaměstnanosti. Toto když vše sečteme, tak zaměstnavatel zaplatí 35% a zaměstnanec 12,5%, tedy celkem 47,5%. Celkový balík peněz na sociální programy je potřebný a nelze ho zmenšovat. Ale nikdo zatím nenašel zdroje, jak do toho balíku přivést peníze odjinud, aby se mohla cena práce snížit. A právě na to reforma recept dává – balík zůstane stejný, ale vybírat na pojištěních bude stát méně a rozdíl se dorovná výnosy z daní z energií.

O kolik se bude vybírat méně?

V konceptu reformy nám vychází snížení odvodů sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění u zaměstnanců ze 12,5% na 6,4% v roce 2015. Ale pozor, hned první rok by se odvody snížily o 4,5% mzdy! U zaměstnavatelů by bylo snížení nižší, z 35% na 31%. V Německu už mají první fáze reformy za sebou, spotřební daně tam zavedli v pěti krocích. Výsledkem bylo snížení sociálního pojištění o 1,2%, podle očekávání tedy klesla cena práce.

Ale projevil se i další pozitivní efekty v dopravě tím, že se zvýšil počet cestujících v MHD a počet zájemců o sdílení automobilu. Vzniklo tam i kolem 140 000 nových pracovních míst v důsledku ekologické daňové reformy a zákona na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů.

V Německu ani šest let po zavedení EDR většina lidí její princip vůbec nepochopila. Rozpoutala se proti ní docela intenzivní kampaň, noviny o ní referovaly hlavně negativně. Lidé měli pocit, že ener-

gie se jim zdrazily, zatímco snížení odvodů na sociální zabezpečení se vzápětí jako by ztratilo ve vlnách celkového zdrazování. Marketingově to moc úspěšné nebylo...

Téma daně je politicky a psychologicky citlivá záležitost. Marketingově úspěšné může být vlastně jen snížení daní. Lidé mají se státem špatné zkušenosti a nevěří, že ani tentokrát je nechce okrást. Ti, kteří daně z energií přijmou, zase těžko chápou, proč peníze nejdou na ekologické projekty a proč se utápějí ve fondu sociálního pojištění. Jde vlastně o ekonomickou reformu a její ekologický parametr je druhotný. Naštěstí tomu rozumějí ekonomové, kteří principiálně vítají, že dojde k přesunu daňové zátěže z přímých daní k nepřímým. Také rozumí termínu externalita, který se učí v prvním ročníku na vysoké škole ekonomické. Vědí, že v cenách energií nejsou započteny škody na životním prostředí a že trh nedokáže tyto ceny alokovat.

Ale hlavně, důležité není, jestli bude koncept marketingově úspěšný nebo nebude. Důležité je, že jiné účinnější řešení neznáme. Žijeme ve století, kdy dojde ropa a ztenčí se zásoby uhlí a zemního plynu. V důsledku toho narostou enormně jejich ceny, protože jde o neobnovitelné zdroje. Rovněž politika ochrany klimatu bude stále důraznější, protože už jde skutečně o život této planety a o budoucí generace. Jsme tedy v období přechodu z ekonomiky, která byla závislá na fosilních palivech, na ekonomiku, která se v budoucnosti bude plně opírat o obnovitelné zdroje jako jediné perspektivní zdroje na planetě.

V tomto přechodném období hledáme alternativy. Nechceme být závislí na fosilních palivech z důvodů bezpečnostních, ekonomických i z důvodů ochrany životního prostředí. A přesně na toto zadání odpovídá ekologická daňová reforma. Ona vlastně napravuje deformace trhu, tedy to, že v dnešních cenách elektřiny, dopravy výrobků kamiony, použití automobilů atd. nejsou zahrnuty škody na životním prostředí. Napravujeme nespravedlnost. Proč máme my všichni platit za to, že si někdo pořídí terénní automobil a vypouští na kilometr jízdy třikrát víc emisí než úsporný automobil? Nebo že někdo vyrábí elektřinu v uhelné elektrárně a někdo jiný v malé vodní elektrárně? Tady se musí docílit environmentální spravedlnosti, tak aby původci znečištění skutečně platili za to, co činí. Pak se teprve začnou chovat racionálně.

Jaký bude harmonogram prací na ekologické daňové reformě? Původně měla být reforma už v dubnu 2004 předložena do vlády a v polovině roku 2005 ji měl schválit Parlament. To se nestalo...

Musím předeslat, že jsem jako externí poradce ministra skončil ke konci minulého roku. Považoval jsem setrvání v pozici poradce za konflikt zájmů s odpovědností za vedení Strany zelených. Dokončil jsem svoji práci předáním hotové koncepce re-

formy, kterou jsem obhájil na poradě vedení. Teď se již jednání nezúčastním.

A teď k otázce: Ioni v červnu MŽP návrh reformy doručilo Ministerstvu financí, kde prošel vnitřním připomínkovým řízením. Při tom se změnil tak, že už to nebyla ekologická daňová reforma, ale jednorázové zavedení minimální sazby daní s mnoha výjimkami a bylo to k ničemu. Doporučil jsem ministru Ambrozkovi, aby s takto okleštěnou koncepcí do vlády ani nešel. MŽP požádalo o roční odklad, ministr

ustavil novou expertní skupinu a mne jmenoval jejím šéfem. V zadání jsme si řekli, že nejprve si MŽP samo udělá jasno v tom, co chce. Až budeme mít koncept hotový, začneme teprve jednat s Ministerstvem financí i s dalšími partnery. Tato strategie se osvědčila – koncepce MŽP není poznamenána kompromisy s ostatními resorty, je poznamenána pouze kompromisy uvnitř resortu. I tam došlo ke ztrátě kytičky vyřazením zdanění leteckého benzínu - kerosinu, to je principiálně vadné. Nulová daň na kerosin je naprosto neopodstatněná, protože letecká doprava přispívá ke globálním změnám klimatu enormním způsobem.

Ministr ustavil novou expertní skupinu a mne jmenoval jejím šéfem. V zadání jsme si řekli, že nejprve si MŽP samo udělá jasno v tom, co chce. Až budeme mít koncept hotový, začneme teprve jednat s Ministerstvem financí i s dalšími partnery. Tato strategie se osvědčila – koncepce MŽP není poznamenána kompromisy s ostatními resorty, je poznamenána pouze kompromisy uvnitř resortu. I tam došlo ke ztrátě kytičky vyřazením zdanění leteckého benzínu - kerosinu, to je principiálně vadné. Nulová daň na kerosin je naprosto neopodstatněná, protože letecká doprava přispívá ke globálním změnám klimatu enormním způsobem.

Dobře. Teď je situace vyjasněná v rámci MŽP. Co dál?

Koncept měl jít do vlády v listopadu, ale bylo to odloženo na březen. Nemyslím ale, že před volbami bude vláda schvalovat koncepci ekologické daňové reformy, do toho se nikomu nebude chtít. Rozpravu přeruší a uloží ještě dopočítat nějaký nesmysl. Přesto pokládám toto volební období za velmi důležité, protože scénář je na stole a má hlavu a patu. Velký podíl na tom má Milan Ščasný a jeho tým v Centru pro otázky životního prostředí, kterému za to patří velký dík. Výsledkem jsou i pozitivní komentáře ekonomů.

Jak pomůže ekologická daňová reforma obnovitelným zdrojům energie?

Výrazně. Často se mluví o tom, že obnovitelné zdroje nejsou konkurenceschopné. Výroba OZE je podporována schématem pevných výkupních cen, kde vícenáklady, tedy to, co dostane výrobce navíc ve srovnání s konvenční cenou silové elektřiny, hradí všichni spotřebitelé v cenách elektřiny. Dnes to činí asi 2 haléře na 1 kWh, což je zanedbatelné ve srovnání s meztročním růstem cen elektřiny. Pojem konkurenceschopnost OZE je ale velmi ošidný. Mají konkurovat zdrojům, jejichž ceny jsou skryté dotovány právě tím, že v jejich cenách nejsou zahrnuty škody na životním prostředí. Konkrétně: na patě elektrárny někde v severozápadních Čechách prodává výrobce elektřinu z hnědého uhlí asi za 1 Kč/kWh. Cena elektřiny z malé vodní elektrárny je dnes stanovena na 1,66 Kč/kWh. Jenže kdyby v ceně elektřiny z hnědouhelné elektrárny byly skutečně započteny škody na degradaci půdy, poškozování lesů, poškozování zdravotního stavu obyvatel (tedy náklady zdravotních pojišťoven za léčbu, úmrtí atd.), dále koroze budov a negativní příspěvek ke globál-

nímu oteplování, což jsou parametry, které sleduje evropská metoda ExternE, tak jsme na 2,12 Kč/kWh. V tu chvíli je elektřina z malé vodní elektrárny konkurenceschopná, protože je levnější. Elektřina z větrné elektrárny, která činí 2,46 Kč/kWh, se už konkurenceschopnosti blíží a na dobré lokalitě už je také konkurenceschopná. Přitom ceny ze všech OZE kromě malých vodních elektráren postupně klesají, protože s nárůstem počtu instalací, se zlepšováním technologií, s vyšší účinností využití primárního zdroje samozřejmě klesá cena. U malých vodních elektráren tvoří velkou část nákladů příprava stavení, tedy jez, náhon a stavební práce, a tam se pokles nedá očekávat, spíš naopak. Ceny elektřiny z OZE tedy půjdou dolů. Jde přitom o zdroje nevyčerpatelné, jejichž technologie využití se budou zlepšovat, zatímco energie o fosilních paliv bude stále dražší. Orientace na OZE je tedy zjevně správná.

Ze zákona o podpoře elektřiny z OZE, který byl loni konečně přijat, vypadla podpora tepla. Budete se snažit ji do zákona opět doplnit?

Myslím, že to není reálné. SFŽP by měl vyhodnotit, nakolik výroba elektřiny z OZE při cenách, které nastavil Energetický regulační úřad, je skutečně schopná se financovat sama - z komerčních bankovních úvěrů. To bude na prostá většina instalací. Tam, kde cena ještě není nastavena optimálně, by měl zachovat určitou podporu třeba formou zvýhodněných úvěrů. Jinak ale díky zákonu SFŽP ušetří prostředky, protože zákon umožní komerční způsob financování výroby elektřiny. Ušetřené prostředky by se měly využít právě na podporu tepla.

Zpráva NKÚ konstatuje, že se zatím nedaří plnit cíle Státního programu na podporu úspor energie a využití OZE. Do roku 2005 měl podíl výroby elektřiny z OZE dosáhnout 5,1 % na hrubé spotřebě, ale toho se nepodařilo dosáhnout. Tím je podle NKÚ ohrožen i další cíl – 8 % do r. 2010. Zachrání situaci nový zákon?

Je dobře, že si NKÚ situace všimá a že zvedl červený alarmující prapor. Ale ve zprávě jsou věcné chyby a myslím, že se úplně nepovedla. Cíl 8 % je skutečně obtížný – vsadil jsem se s šéfem ČEZu,

že do roku 2010 budeme mít 7 % elektřiny z OZE. On tvrdí, že to bude méně, ale ČEZ obnovitelné zdroje systematicky podhodnocuje. V tuto chvíli ale vidím dva problémy: jedním je ohromná administrativní náročnost, kterou zákon neřeší, ačkoli Směrnice říká, že by to měl řešit a že by měl zjednodušit celé povolovací řízení. Na projekt větrné elektrárny je u nás potřeba až 45 povolení! A většinou státní úředníci vůbec neví, o co jde – řeknou třeba, že by elektrárna měla být maximálně 40 m vysoká, aby nenarušila krajinný ráz. Jenže takhle malé elektrárny už se ani nevyrábějí! Dnešní výrobci směřují logicky k efektivitě, využít z větrného potenciálu lokality co nejvíce, takže zvyšují instalovaný výkon a výšku. Jsou to pionýři, kteří prosazují něco nové, neznámé, z čeho jde strach, a zároveň je to deklasováno velkými výrobci, kteří cítí, že jde o vážnou konkurenci.

Druhým problémem je institucionální podpora obnovitelných zdrojů a také úspor energie. Myslím, že na MŽP by měl být odbor, nikoli jen oddělení, který by se obnovitelnými zdroji a úsporami energie zabýval. Institucionální podpora OZE je dnes špatně postavená. SFŽP je banka, která poskytuje formuláře k vyplnění, ale nemá žádný prostor pro nějakou koncepční podporu. Vedle toho funguje Česká energetická agentura, která dělá jak

„Občané se děsí, že jediným výsledkem bude zavedení nových daní a zvýšení stávající daňové zátěže, a to i proto, že žádná skutečná debata na dané téma u nás neprobíhá... Klíčové slovo v debatě o ekologické daňové reformě je externalita. Tedy, zjednodušeně řečeno, finanční dopad určité ekonomické aktivity, který však není finančně vyjadřován, a tudíž ani daňově zpoplatňován. Typickým příkladem takové externality je znečištění životního prostředí. V dnešních cenách paliv a energií není to, jakým způsobem zatěžují naše životní prostředí a životy nás všech, vůbec zohledněno. Když hurikán Katrina zlikviduje rafinerie v USA, pozná to na ceně benzínu každý a máme to za normální. To, že za provoz auta, které produkuje čtyřikrát více CO₂, než je dnes nutné, zaplatí podnikatel stejnou daň jako za provoz maximálně šetrného vozidla, sice neregistrujeme, ale rozhodně to v pořádku není. To, že lokální vytápění hnědým uhlím způsobuje rakovinu, sice víme, ale nic nás nenutí toto chování omezit, protože ten, kdo na ceně vytápění ušetří, není totožný s tím, kdo uhradí účet za léčení rakoviny a umělé oplodnění, přestože oba jevy s typem paliva souvisejí. To se musí změnit a cestou je právě ona „zelená“ daňová reforma. Zátěž jednotlivých ekonomických aktivit vůči životnímu prostředí musí být vyčíslena a zpoplatněna. Důležité je, že v každém případě bude takto zdaňována spotřeba, tedy chování, které může každý ovlivnit.“

Radovan Vávra, bývalý ředitel Komerční banky a Union banky, Mf DNES 21. 11. 2005

úspory, tak OZE, přičemž kompetence se překrývají a instituce si konkurují. Když někdo přijde ze zahraničí, tak neví, s kým se má bavit. To je i bariéra pro vstup do mezinárodních projektů a čerpání evropských peněz, kde je podmínka, že OZE a úspory mají být sjednoceny pod jednou institucí. Měla by tedy vzniknout jedna instituce, která bude mít všechny kompetence a bude efektivně fungovat. Je třeba i úzce spolupracovat s odborem environmentální energetiky na MPO. Když člověk přijde na německé ministerstvo životního prostředí v Berlíně, tak hned za vratíčky jsou stojany s informacemi a příručkami pro veřejnost a je vidět, že obnovitelné zdroje dominují tamní politice a jsou vnímány jako jedna z největších odpovědností ministerstva, protože jde o to, zvrátit negativní trend v globálním oteplování.

Děkuji za rozhovor.

Na cyklostezky by mělo jít víc peněz

Významně vyšší než dosud by měla být podle ministra životního prostředí Libora Ambrozka podpora, která směřuje ze Státního fondu dopravní infrastruktury (SFDI) obcím a krajům na budování cyklistických stezek. Ministr to napsal v dopise, který počátkem února odeslal svému vládnímu kolegovi, ministru dopravy Milanu Šimonovskému.

V loňském roce investoval SFDI do výstavby cyklostezek 63,1 milionu korun. To je zhruba 0,12 % jeho rozpočtu, který činí 53,22 miliardy. Nejvyšší podíl dotací z fondu činí výstavba pozemních silnic a potřebné investice do železničních koridorů. „To je samozřejmě logické. Požádal jsem ale kolegu Šimonovského, aby do cyklistické dopravy směřovalo alespoň jedno procento dotací z fondu, tedy zhruba půl miliardy korun,“ vysvětluje ministr Ambrozek.

Ministr Šimonovský v září 2005 při zahájení Evropského týdne mobility v Hluboké nad Vltavou oznámil, že zvyšuje objem prostředků, které jsou pro cyklostezky v SFDI k dispozici pro letošní rok na dosud bezprecedentních 100 milionů korun. Již tehdy ale na stejném místě vyslovil ministr Ambrozek stejné přání jako nyní – tedy aby se podpora cyklostezek zvýšila až na 1 % rozpočtu SFDI.

„Výstavba kvalitních a bezpečných cyklostezek je, zejména v zastavěných částech měst, značně nákladnou záležitostí,“ říká Libor Ambrozek. V průměru může dosáhnout cca 4 milionů korun za 1 km, ovšem v případě technických komplikací (např. přemostění) může být cena kilometru bezpečné cyklostezky ještě vyšší. Řada konkrétních příkladů kvalitních cyklostezek v ČR je k dispozici např. na stránkách Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy v ČR <http://www.cyklostrategie.cz>.

„V roce 2005, kdy SFDI na cyklostezky uvolnil 63 milionů korun, byla poptávka ze strany obcí ve výši

252 milionů. Nemám žádné obavy o nedostatek kvalitních projektů v různých regionech republiky,“ říká poradce ministra Ambrozka pro dopravu Aleš Kuták. „Klíčové ale je, aby města také sama začala uplatňovat zásadu, že veškeré rekonstrukce a stavby nových komunikací ve městech musí s cyklistickou dopravou počítat. Od projektu až po realizaci,“ dodává Kuták.

Výstavbu cyklostezek finančně podporují také samotná města a kraje, směřuje na ni ale i podpora z některých evropských fondů. Z prostředků Ministerstva pro místní rozvoj šlo na cyklostezky v roce 2005 54,4 milionu korun.

„Kvalitní cyklostezky nejsou jen pomocí pro samotné cyklisty. Pomohou také plynulosti dopravy ve městech, přispívají k lepšímu zdravotnímu stavu obyvatel, ale hlavně znamenají skok ve zvýšení bezpečnosti dopravy,“ říká Jiří Bendl, který za MŽP pracuje v expertní skupině pro dopravu a životní prostředí při Evropské komisi. Podle statistik dopravní Policie ČR zemřelo v roce 2005 při dopravních nehodách 93 cyklistů, těžce zraněno bylo dalších 495 a lehce 3252. Řidiči motorových vozidel (osobních i nákladních aut a motocyklů) jsou přitom viníky 92,6 % nehod, cyklisté zaviní pouhé 1,4 % z nich. U nehod, při nichž někdo zemře, je tento poměr 90,1 % ku 4,5 %.

O přínosech cyklistiky pro města i jejich obyvatele pojednává i série tří publikací o zklidňování dopravy, které vydalo MŽP. Jde o publikace Cyklistika pro města, Děti na cestě a Města pro lidi, obsahující množství konkrétních příkladů ze zahraničí i z ČR, včetně užitečných rad pro představitele obcí a krajů. Jsou k dispozici ke stažení na <http://www.env.cz/edba>.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Další informace:

<http://www.cyklostrategie.cz>

<http://www.sfdi.cz>

<http://www.policie.cz/statistiky/nehody.html>

Ředitelem Agentury ochrany přírody a krajiny bude František Pelc

Na základě jednoznačného doporučení výběrové komise a stanoviska personální agentury se ministr životního prostředí Libor Ambrozek rozhodl jmenovat ředitelem Agentury ochrany přírody a krajiny ČR RNDr. Františka Pelce, a to k 1. 3. 2006.

„František Pelc je člověk s mimořádnou erudicí v ochraně přírody. Cením si jeho odbornosti, rozhledu a v neposlední řadě i organizačních schopností,“ zdůvodňuje rozhodnutí ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

RNDr. František Pelc (44) vystudoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy. V letech 1990–1995 působil jako vedoucí Správy CHKO Jizerské

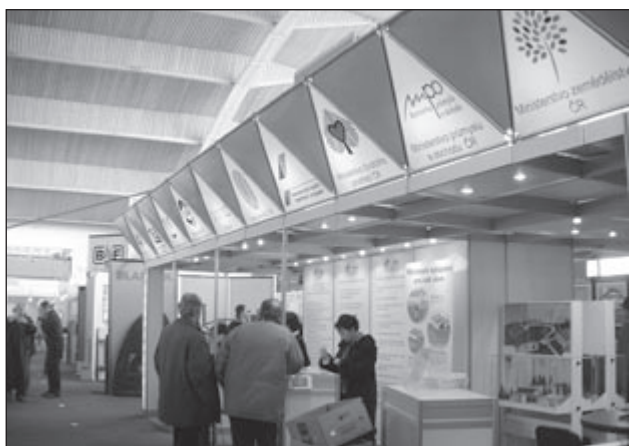
hory, od roku 1995 do roku 2002 byl ředitelem Správy chráněných krajinných oblastí. Založil Nadaci pro ochranu a obnovu Jizerských hor. Od roku 2002 je poslancem (US-DEU). V návaznosti na jmenování se vzdá poslaneckého mandátu.

František Pelc se zaměřuje zejména na hledání rovnováhy mezi ochranou přírody a regionálním rozvojem. Zabývá se krajinnou ekologií a obnovou horských ekosystémů poškozených imisemi.

František Pelc vystřídává na postu ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny Ing. Martina Duška, který byl vedením organizace pověřen do doby konání výběrového řízení.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Infotherma po třinácté

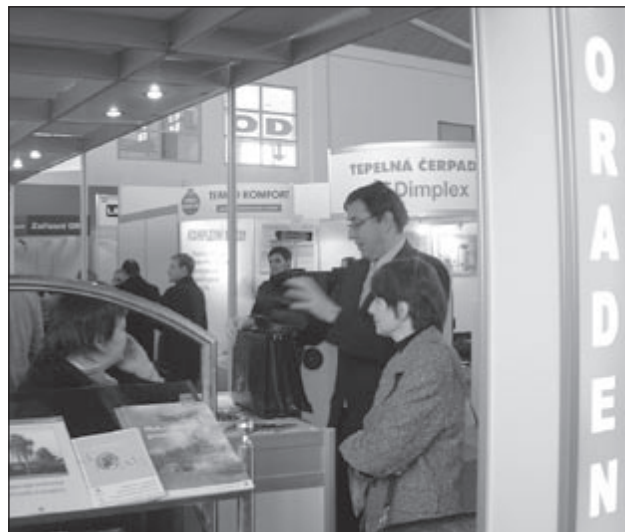
Ministerstvo životního prostředí se i v letošním roce zúčastnilo mezinárodní výstavy zaměřené na vytápění, úspory a využívání obnovitelných zdrojů energie v malých a středních objektech.

Výstavu slavnostně zahájil hejtmán Moravskoslezského kraje Ing. Evžen Tošenovský. MŽP zde zastupoval ředitel odboru rozpočtu Ing. Petr Nahodil. Výstava se konala pod záštitou ministrů životního prostředí, průmyslu a obchodu, zemědělství a České energetické agentury.

Na letošním XIII. ročníku Infothermy se uskutečnilo celkem 15 seminářů a jedna odborná konference a prezentovalo se zde celkem 255 domácích a zahraničních firem a institucí.

Zástupci MŽP měli svůj stánek v rámci integračního poradenského střediska jednotlivých ministerstev, České energetické agentury a vysokých škol. Zde byly zájemcům výstavy poskytovány objektivní, technické, provozní a ekonomické informace. Nejčastěji kladené dotazy směřovaly k podporám státních programů a fondů EU. Letošní ročník navštívilo téměř 20 000 návštěvníků.

*Mgr. Marta Nováková,
VO propagace MŽP*

V dubnu se bude konat Odpadové fórum

Na základě dohody CEMC – Českého ekologického manažerského centra a redakce časopisu Odpadové fórum s organizačním výborem konferencí APROCHEM se v dubnu letošního roku v rámci 15. konference APROCHEM 2006 uskuteční jako samostatná odborná sekce 1. ročník symposia **Odpadové fórum 2006 (26. a 27. dubna 2006)**, tematicky zaměřeného na praktické **výsledky vědy, výzkumu a vývoje v oboru nakládání s odpady**, zvláště pak na technologické procesy prevence, úpravy, využití a odstraňování odpadů.

Zaměření symposia: Prevence vzniku odpadů a jejich nebezpečných vlastností • Úprava odpadů před jejich odstraněním • Úprava a využití druhotných surovin • Materiálové využití odpadů a vedlejších produktů • Energetické využití odpadů • Biologické metody • Odstraňování odpadů • Koncepce a řízení odpadového hospodářství • Sanace starých ekologických zátěží • Nakládání s kapalnými odpady a průmyslovými odpadními vodami • Čištění odpadních plynů a odstraňování zápachu.

Konference APROCHEM se od letošního roku budou konat v jarních termínech, letos 24. – 26. dubna 2006 v Milovech, hotel Devět skal. Symposium **ODPADOVÉ FÓRUM 2006** na tuto konferenci přímo navazuje ve dnech 26. a 27. dubna. Jednacími jazyky je čeština a slovenština. Odborným garantem a předsedou programového výboru symposia je prof. Ing. Mečislav Kuraš, CSc. Garantem za spoluorganizátora symposia – redakci časopisu **ODPADOVÉ FÓRUM** - je Ing. Ondřej Procházka, CSc.

Konference APROCHEM se konají od roku 1991 každoročně a jsou tradičně zaměřeny na výzkum a pokrok v technologických procesech a materiálech průmyslové chemie. Bývá předneseno 70 – 90 příspěvků a pravidelně se účastní 160 – 200 účastníků. Dosavadní sborníky plných textů se pohybovaly v rozmezí 500 – 600 stránek.

Bližší informace, přihlášky k účasti a program symposia najdete na adrese www.odpadoveforum.cz.

(z materiálů Odpadového fóra vybrala Pla)

Databáze „Systém evidence kontaminovaných míst“ zpřístupněna veřejnosti

Zpřístupněním informací o starých ekologických zátěžích, resp. kontaminovaných místech, je na Ministerstvu životního prostředí ukončeno budování základního modulu Integrované databáze skládek a starých ekologických zátěží.

Integrovaná databáze „Systém evidence kontaminovaných míst“ je od 1. 12. 2005 zpřístupněna na adrese: <http://sez.cenia.cz/mapmaker/sez/>

Základem struktury a původního software této databáze je databáze SESEZ (Systém evidence starých ekologických zátěží), která byla na MŽP vyvinuta v letech 1996 - 1998. Integrovaná databáze SEKM představuje jednotné datové a softwarové prostředí umožňující archivaci a prezentaci informací o územních, geologických, hydrogeologických a geochemických charakteristikách kontaminovaných území a jednoduché, přátelské zpřístupnění těchto dat uživatelům. Současná podoba databáze je výsledkem řešení projektů MŽP č. VaV/530/2/98, VaV/730/1/01 a VaV/730/1/04. Především v rámci řešení projektu VaV/730/1/01 „Integrace informací o skládkách, zařízeních a starých zátěžích, hodnocení jejich rizikovosti a vlivu na ŽP; vývoj společné uživatelské platformy“, který byl v letech 2001 - 2005 řešen Výzkumným ústavem vodohospodářským T.G.M., došlo k rozšíření a úpravě struktury databáze tak, že se nyní jedná o otevřený systém vhodný pro evidenci kontaminovaných míst obecně (systém umožňuje evidenci informací o kontaminovaných místech v členění, které odpovídá pokynům Evropské agentury pro životní prostředí pro reporting v oblasti „contaminated sites“).

Systém nyní obsahuje tyto dílčí databáze:

1. Systém evidence starých ekologických zátěží (SESEZ). Tato databáze je jako jediná průběžně aktualizována a kontinuálně doplňována o nové lokality, a to včetně vedení evidence archivních podkladů využitých pro porovnání záznamů do této databáze,
2. Databáze uzavřených skládek jednotlivých okresních úřadů a magistrátů z roku 1998,
3. Informace o skládkách odpadů provozovaných podle zákona č. 238/1991 Sb., o odpadech, resp. uzavřených před účinností tohoto zákona z roku 2000,
4. Databáze údajů o skládkách a zařízeních pro zpracování a ukládání odpadů nebo lokalit potenciálně využitelných pro tyto činnosti, která byla v letech 1989 až 1996 zpracována Českou geologickou službou,
5. Evidence ekologických auditů (tato databáze je pouze součástí centrálního datového skladu a není zveřejněna).

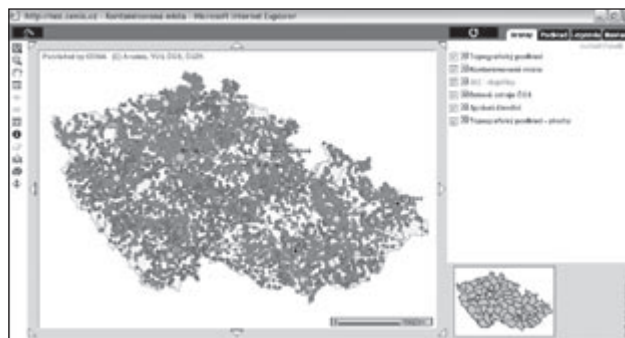
Systém evidence kontaminovaných míst sestává z GIS části a části atributové (textové a položkové). V současné době obsahuje databáze informace o více jak 7000 lokalitách. Součástí programového vybavení databáze je rovněž samostatný freeware program SEZ (zpracovaný ve Visual FoxPro), který

slouží především jako nástroj metodicky a odborně jednotného postupu při externím plnění databáze SESEZ. S pomocí tohoto programu je rovněž možné vyhodnocovat priority pro odstraňování starých ekologických zátěží a pořídit data pro reporting EEA v oblasti „contaminated sites“. Jeho samostatnou součástí je rozsáhlý, podrobně zpracovaný help a pomůcky určené k údržbě dat. Uvedený program společně s programem ArcView slouží rovněž k prezentaci dat této databáze na lokální síti Ministerstva životního prostředí, Ředitelství České inspekce životního prostředí, VÚV T.G.M. a připravuje se jeho instalace na Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Pro správu centrální databáze byla vyvinuta sada programů v prostředí ORACLE a ACCESS určených pro zabezpečení archivace a správy dat v centrálním datovém skladu. Rovněž je k dispozici jednoduchá, uživatelsky přátelská aplikace zpracovaná v programu WebMap, která slouží k prohlížení databáze na internetu pomocí serveru VÚV - ta je k dispozici na adrese http://prgmap.vuv.cz/website/vuv/index_sez.php. Databáze umístěná na serveru VÚV je rovněž integrována do Hydroekologického informačního systému (HEIS) VÚV T.G.M.

Všechny informace potřebné pro práci s databázemi, pořizování a poskytování dat třetím subjektům jsou zveřejněny v rámci rubriky „Staré ekologické zátěže“ na webové stránce Ministerstva životního prostředí. Všechny resortní organizace, další orgány státní správy, regiony a popř. i další instituce (např. NKÚ, veřejný ochránce práv, apod.) budou o zpřístupnění těchto dat informovány prostřednictvím série seminářů, resp. prezentací určených k seznámení se strukturou databáze a s možnostmi webové aplikace.

*RNDr. Jan Gruntorád, CSc.,
odbor ekologických škod MŽP*

Příklad webové prezentace databáze SEKM.

Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Ve 2. výzvě grantového schématu „Sít environmentálních informačních a poradenských center“, vyhlášeného MŽP v rámci opatření 4.2 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, bylo vybráno 11 projektů s celkovou částkou 146 mil. Kč. V programu se rozdělují prostředky Evropského sociálního fondu (ESF) na

projekty neinvestičního charakteru. Přidělená dotace je hrazena ze 75 % z prostředků ESF a z 25 % z prostředků státního rozpočtu (MŽP). Od prosince 2005 do února 2006 byly postupně podepsány smlouvy na všechny vybrané projekty. V tomto čísle Zpravodaje MŽP představujeme některé z vybraných projektů.

Šance pro České Švýcarsko – rozvoj, ochrana, vzdělávání

Ekoporadna pro veřejnost, středisko ekologické výchovy, nové trasy s průvodci, šest nových vzdělávacích modulů či řada odborných a populárně-naučných publikací, to jsou jen některé z mnoha přínosů dvouletého projektu s názvem: „Informačně – vzdělávací systém v chráněných územích Českého Švýcarska“, který uspěl v grantovém řízení MŽP v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů.

Předseda Správní rady obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko Bc. Matěj Štětka a ředitel odboru vnějších vztahů Ministerstva životního prostředí Mgr. Jakub Kašpar podepsali dne 18. ledna rozhodnutí o přidělení dotace ve výši 9,2 milionů Kč. Dotace bude hrazena ze 75 % z prostředků Evropského sociálního fondu a z 25 % z prostředků Ministerstva životního prostředí.

V rámci obsáhlého informačně vzdělávacího projektu, který bude o.p.s. České Švýcarsko se svými partnery realizovat, bude například vytvořeno 6 vzdělávacích modulů (jedním z nich bude také kurz o zavádění zelené známky a podnikání v chráněných územích), vznikne nové informační centrum Národního parku České Švýcarsko v Děčíně, dojde k rozšíření provozu stávajících informačních center, bude uspořádáno 11 výstav a zorganizována řada akcí pro veřejnost.

Cílem projektu je zkvalitnit vzdělávání a zvýšit informovanost v oblasti ochrany životního prostředí a zároveň podpořit rozvoj služeb a podnikání v regionu Českého Švýcarska, a to v souladu s principy udržitelného rozvoje. Projekt pomůže vytvořit nová pracovní místa, zlepšit přístup k informacím, zvýší ekologické povědomí veřejnosti, nabídne nové trasy a služby průvodců a umožní snížení zátěže ekosystému v nejvytíženějších oblastech Národního parku České Švýcarsko, CHKO Labské pískovce a CHKO Lužické hory.

„Projekt obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko patřil k jedenácti nejlepším projektům, které byly podpořeny, z celkem 38 podaných projektů v tomto kole grantové soutěže,“ říká Mgr. Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů Ministerstva životního prostředí, a dodává: „Jeho přínos vidíme také v tom, že

umožní definovat, co to je „šetrná turistika“, tedy jakým způsobem je možné vyvážit potřebu ochrany přírody a jejího rozumného využívání. Tyto poznatky budeme moci následně uplatňovat i v dalších regionech.“

„Naším cílem je udělat z Českého Švýcarska modelový příklad rozvoje ekonomiky založené na znalostech a šetrném přístupu k životnímu prostředí,“ potvrzuje Mgr. Marek Mráz, ředitel o.p.s. České Švýcarsko. „Chceme toho dosáhnout především pomocí vzdělávání, rozvoje šetrné turistiky, podporování informačních aktivit a ochrany přírodního a kulturního dědictví,“ dodává Mgr. Mráz.

Plánovaný projekt vítají také zástupci chráněných krajinných oblastí, kteří jsou partnery projektu: „Tento

Antonín Votápek - zástupce Správy Národního parku České Švýcarsko, informuje o výhodách projektu

projekt je vzorovým příkladem spolupráce orgánu státní ochrany přírody a NNO v oblasti práce s veřejností, propagace šetrné turistiky a udržitelného rozvoje regionu s vysokým podílem velkoplošně chráněných území," říká ředitel Správy Národního parku České Švýcarsko Zdeněk Patzelt. „Projekt je v souladu se zájmem Správy na rozvoji šetrné turistiky v národním parku, protože počet návštěvníků každým rokem narůstá a je nezbytné eliminovat zátěžové faktory.“

Partnery projektu jsou Správa Národního parku České Švýcarsko, ZO ČSOP Tilia, Správa ochrany přírody (CHKO Labské pískovce, CHKO Lužické hory), Klub českých turistů, Občanské sdružení přátel Lužických hor, Základní škola Krásná Lípá.

Mgr. Dana Štefáčková,
České Švýcarsko o.p.s

Tiskové konference, na níž byla dohoda podepsána, se zúčastnili (zprava) Mgr. M. Mráz – ředitel OPS ČŠ, R. Burkoň – manažer projektu, Bc. Matěj Štětka – předseda Správní rady OPS ČŠ, a Mgr. J. Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů MŽP

Základní součásti projektu

Zelená známka je projekt určený pro podporu podnikání a služeb v souladu s principy udržitelného rozvoje. České Švýcarsko o.p.s. pracuje na jejím zavedení od roku 2005. Certifikát bude každoročně udělovat provozovatelům služeb (zejména z oblasti cestovního ruchu) na základě takových kritérií, jako je třeba šetrnost k životnímu prostředí. Cílem existence Zelené známky je vzdělávat podnikatele v oblasti ekologického podnikání, zlepšit šetrnost služeb vůči životnímu prostředí a prezentovat pozitivní přístup celého území Českého Švýcarska k problematice životního prostředí.

Zřízení **střediska ekologické výchovy** umožní zvýšit nabídku programů zaměřených na životní prostředí (teoretické, terénní, jednodenní či pobytové), rozšířit dosavadní spolupráci se školami, organizovat akce pro veřejnost (oslavy Dne Země, Dne stromů atp.) či pořádat odborné a populárně naučné exkurze pro veřejnost. V průběhu projektu by mělo být osloveno na 6000 účastníků.

Významnou součástí projektu tvoří otevření nového **informačního centra** v Děčíně a rozšíření či zkvalitnění služeb čtyř stávajících infocenter v Krásné Lípě, Jetřichovicích, Saule u Chřibské a v Hřensku. Nově mezi aktivity informačních center přibude tzv. **ekoporadna**, kde se lidé budou moci informovat například na to, jak zacházet s některými odpady.

Pět nových průvodcovských tras by mělo do konce roku 2007 uvítat asi 2000 návštěvníků. Tyto trasy umožní návštěvníkům Českého Švýcarska přístup k zajímavým informacím a místům, které jim zprostředkují vyškolení průvodci. Rozvíjet se bude i **vzájemná komunikace** správy národního parku s veřejností, a to zejména na různých besedách či při pravidelných Dnech otevřených dveří. Projekt by měl také umožnit vytvoření koncepce dlouhodobé a systematické **publikační a propagační činnosti** v oblasti životního prostředí.

Dotace pro Valašsko byla podepsána

Dne 6. února byl v malé zasedací síni Městského úřadu Valašské Meziříčí slavnostně zahájen projekt „Valašské centrum pro udržitelný rozvoj“, který vytvoří regionální síť environmentálních vzdělávacích a informačních center na území tří krajů – Zlínského, Olomouckého a Moravskoslezského.

Zástupci Ministerstva životního prostředí a Severomoravského regionálního sdružení ČSOP Valašské Meziříčí podepsali rozhodnutí o přidělení dotace na projekt a společně seznámili zástupce médií s obsahem projektu.

Na projektu bude spolupracovat celkem 18 partnerů z řad neziskových organizací, veřejné správy

i podnikatelského sektoru. Mezi nejdůležitější budou patřit města Valašské Meziříčí a Kelč, ale také obce Francova Lhota, Bystřička a Mikulůvka. Ve Valašském Meziříčí se do projektu zapojí městská knihovna, SOU potravinářské, OS Valašské Athény, Centrum volného času Domeček, dětský domov, Charita, Městské lesy a zeleň, a. s., a Demokratická aliance Romů. Jedním z klíčových partnerů je jedna z největších chemických továren v ČR – DEZA, a. s., Valašské Meziříčí.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Středočeský kraj uspěl s ekovýchovným projektem

Ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar a hejtman Středočeského kraje Petr Bendl podepsali dne 11. ledna v Praze rozhodnutí o přidělení dotace na projekt „Rozvoj sítě středisek environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Středočeského kraje“.

Kraj s tímto projektem uspěl v konkurenci dalších žadatelů v rámci druhého kola grantového řízení MŽP v Operačním programu Rozvoj lidských zdrojů. Do středních Čech tak na ekologickou výchovu, vzdělávání a osvětu přijde téměř 15,4 milionu korun.

„Jsme si vědomi, že Středočeský kraj je oblastí, která si zaslouží ochranu prostředí pro život. Proto stojí za to vzdělávat mladé lidi v environmentální výchově. Jsem rád, že peníze, které dostaneme, půjdou právě na tento účel,“ řekl na slavnostní tiskové konferenci uspořádané při příležitosti podpisu smlouvy hejtman Středočeského kraje Petr Bendl.

„Projekt významně pomůže při realizaci krajské koncepce environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO), ke zvýšení kvalifikace zaměstnanců úřadů a podniků ve znalostech a dovednostech z oblasti životního prostředí a zvýšení kvalifikace poskytovatelů EVVO,“ řekl náměstek hejtmána pro oblast životního prostředí, zemědělství a informatiky Vilém Žák.

„Projekt zajistí stabilní základní síť ekologického vzdělávání ve Středočeském kraji, je postaven na široce založeném partnerství veřejné správy a neziskového sektoru a umožní vytvoření pěti nových pracovních míst,“ dodal Jakub Kašpar z MŽP.

Jakub Kašpar a Petr Bendl podepisují dokumenty o přidělení dotace
Foto Jana Plamínková

V průběhu projektu vznikne také 39 nových vzdělávacích programů s problematikou životního prostředí, internetový portál a výuková DVD, jako např. Haldy jako biotopy, Klenoty Polabí a další.

Partnery projektu jsou města Kladno, Poděbrady, Vlašim a krajská střediska environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty – ZO ČSOP Polabí, Naučné středisko ekologické výchovy Kladno-Čabárna, o.p.s. a ZO ČSOP Vlašim.

Projekt umožní rozšířit činnost stávajících středisek ekologické výchovy i do stávajících „bílých míst“. Vedoucí ekocenter zvláště

oceňují, že peníze z programu lze využít na mzdy, což z grantů nejde. Zajímavá je i výrazná podpora ze strany samosprávy. Starosta Kladna řekl: *„Kladno je bráno jako město, které nemá s životním prostředím nic společného. Budeme rádi, když se podaří tento názor změnit. Peníze z programu poslouží ke stabilizaci činnosti stávajících středisek a k jejímu rozšíření.“* Starosta Poděbrad zase ocenil, že jedno z středisek bude sídlit také v Poděbradech. Starosta Vlašimi se velmi uznale vyjádřil o dosavadní spolupráci se střediskem ČSOP ve Vlašimi a vyjádřil naději, že projekt ještě umožní zvýšit kvalitu jejich práce.

Pla

Téměř 20 milionů korun půjde na rozvoj ekoporadenství a ekovýchovy na Liberecku

Další rozhodnutí o dotaci na úspěšný projekt v oblasti environmentálního vzdělávání podepsali dne 24. ledna Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů MŽP, a Radim Zíka, náměstek hejtmána Libereckého kraje, zodpovědný za oblast životního prostředí. Liberecký kraj získal dotaci na projekt Regionální systém ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty Libereckého kraje s rozpočtem 19,6 milionu Kč.

„Projekt umožní například vytvoření 11 nových pracovních míst na celý a 10 na částečný pracovní úvazek. Svým ukotvením a rozsahem garantuje udržitelnost i po roce 2007,“ dodává Jakub Kašpar.

Ekovýchovná centra vzniknou v České Lípě, v Jablonném v Podještědí, Novém Městě pod Smrkem, Liberci, Jablonci nad Nisou, Tanvaldu, Turnově a Sedmihorkách – zde půjde o specifické zařízení, které

bude zajišťovat ekologickou osvětu v sezónních zařízeních na území Českého ráje.

„Na území Libereckého kraje bude celkem osm zařízení, která budou nabízet ekologické poradenství a připravovat osvětové a vzdělávací akce. Vytvoříme například 288 vzdělávacích a osvětových programů a materiály pro širokou veřejnost. Důležitým cílem je rozvoj dobrovolnictví v oblasti životního prostředí,“ vysvětluje Tomáš Komrží z Krajského úřadu Libereckého kraje.

Projekt se vhodně doplňuje s projektem Střediska udržitelného rozvoje venkova Společnosti pro Jizerské hory, který byl podpořen ze stejného zdroje v létě loňského roku. Jeho cílovou skupinou jsou malí a střední podnikatelé a orgány veřejné správy, zatímco projekt Libereckého kraje se zaměří na širokou veřejnost.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Evropané podporují obnovitelné zdroje

České veřejné mínění považuje za řešení energetických problémů investice do obnovitelných zdrojů, snižování plýtvání a vyšší zdanění vysoké spotřeby energie. Naopak jen malá část veřejnosti sází na rozvoj jaderných reaktorů. Ukázal to poslední Eurobarometr, reprezentativní průzkum veřejného mínění, který ve všech zemích unie organizuje Evropská komise.

Průzkum probíhal od října do listopadu 2005. Zúčastnilo se ho 29 430 respondentů ze všech zemí EU-25, z toho 1161 obyvatel České republiky. Jasný názor, že Evropská unie má jít cestou obnovitelných zdrojů energie, dali najevo obyvatelé všech 25 států EU.

Kdyby měly jednotlivé evropské vlády rozhodovat o tom, kam v energetice napřít své síly, poradilo by jim 48 % Evropanů investovat do solární energetiky, 41 % větší podporu výzkumu nových technologií (vodík, čisté spalování uhlí, apod.) a 31 % další rozvoj větrné energie. Podle téměř čtvrtiny obyvatel EU by měly vlády přijímat takové právní předpisy, které by vedly ke snížení závislosti na ropných produktech (23 %). Investice do nových jaderných elektráren by uvítal pouze každý osmý Evropan (12 %).

Co by své vládě doporučovali Češi? Nejvíce investice do výzkumu nových technologií (46 %), následované podporou solární energetiky (41 %) a větrnými elektrárnami (25 %). Více než třetina (35 %) z nás by uvítala nové regulace, vedoucí ke snížení spotřeby ropy. Jaderné reaktory coby řešení podporuje pak 17 % Čechů.

Průzkum se zabýval také otázkou, co je třeba udělat, aby se spotřeba energie snižovala. Na prvním místě dotázaní zmiňovali více informací o efektivním využívání energie (43 %) a v těsném závěsu následovalo doporučení zohlednit energetickou náročnost v nastavení daní (40 %). Třetina dotázaných Evropanů (32 %) by přivítala přísnější standardy pro spotřebu energie u jednotlivých spotřebičů.

U Čechů má nejvyšší ohlas zdanění vysoké spotřeby energie. Zohlednit ji v daních by chtělo 59 % dotázaných. Průzkum tedy ukázal silný mandát ekologické daňové reformy, která spočívá v přesunu zdanění z pracovních míst na spotřebu energie a přírodních zdrojů. Ale i u nás bychom chtěli vědět víc o tom, jak být energeticky úspornější (36 %).

Lidé se také snaží zohledňovat energetickou spotřebu při vlastních nákupech. Při pořizování auta je velmi důležitá pro 59 % zákazníků v EU, stejně jako při koupi chladničky (58 %). Češi jsou při vlastních nákupech ještě odpovědnější, než je průměr v EU. Zohledňují spotřebu i u malých spotřebičů, jako jsou žárovky (velmi důležité to je pro 55 % českých respondentů, zatímco průměr EU je 43 %), při nákupu ledničky hledí na spotřebu u nás skoro každý (83 %, což je nejvíce v EU-25) a stejně tomu je při nákupu automobilu (82 %, opět nejvyšší hodnota v EU).

Téměř polovina Evropanů by byla ráda, aby se o energetické politice rozhodovalo na evropské úrovni (47 %), úroveň národní by preferovala zhruba třetina dotázaných (37 %). EU by měla mít v energetice hlavní slovo i podle Čechů – tuto pravomoc by jí svědilo 48 % českých účastníků průzkumu, zatímco 43 % by rozhodování o energetice chtělo nechat na pražské vládě.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Kompletní zpráva z průzkumu ke stažení:

http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs_247_en.pdf

Rakušané chtějí zelené předsednictví

Rakousko hodlá během svého předsednictví ozelenit veřejná jednání v Evropské unii. V polovině ledna nad tzv. „ozeleněním akcí“ („greening events“) diskutovaly zhruba tři stovky účastníků konference, která se na toto téma uskutečnila ve Vídni.

Rakousko konferencí „Greening Events – Greening Austrian EU Presidency“, kterou pořádalo rakouské spolkové Ministerstvo životního prostředí, zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství ve spolupráci s mezinárodním sdružením měst a obcí ICLEI – Local Governments for Sustainability, veřejně odstartovalo svoji snahu ekologizovat veřejná jednání v EU, počínaje jednáními Rady ministrů, přes nejrůznější expertní setkání zastupců členských zemí až po akce kulturního nebo sportovního charakteru. „K dispozici byly zkušenosti z johan-nesburského summitu OSN o udržitelném rozvoji z roku 2002, z prosincové konference o ochraně klimatu v kanadském Montrealu nebo třeba z celoevropského kulturního festivalu v dánském Roskilde,“ přibližuje konkrétní témata Jakub Kašpar, ředitel odboru vnějších vztahů MŽP, který se vídeňské konference zúčastnil.

„Podobné akce, ať už jde o mítinky politické, vědecké nebo třeba velké sportovní události, znamenají často značný dopad nejen na životní prostředí, ale i pro lidi, kteří v místě jejich konání normálně žijí,“ říká Kašpar a dodává: „Proto je velmi dobře, že se tímto tématem Rakousko zabývá. Finové, kteří přeberou předsednictví po Rakousku, už deklarovali, že v tomto směru budou pokračovat.“

Cílem konference byla především výměna zkušeností z organizování veřejných akcí nejrůznějšího typu. Tématy proto byla například minimalizace vzniklého odpadu, jeho třídění, používání ekologicky šetrných výrobků, zajištění veřejné dopravy nebo cateringu založeného na místních produktech, potravinách z ekologického zemědělství a certifikovaných potravinách Fair Trade.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Mezinárodní jednání o ozonové vrstvě

Sedmá konference smluvních stran Vídeňské úmluvy na ochranu ozonové vrstvy a Sedmnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, se uskutečnilo ve dnech 12. až 16. prosince 2005 v Dakaru.

Cílem Vídeňské úmluvy z r. 1985 a jejího prováděcího Montrealského protokolu z r. 1987 je přijímat a realizovat celosvětová opatření na vyloučení výroby a spotřeby několika desítek chemických látek, které ozonovou vrstvu poškozují, a tím i zhoršují stav životního prostředí (ohrožení ekosystémů a biologické rozmanitosti) a lidského zdraví (rakovina kůže, zánětlivá onemocnění očí, alergie). ČR je smluvní stranou Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu od 1. ledna 1993 jako nástupnický stát Československa, které k nim přistoupilo 30. prosince 1990.

Přípravná část a segment na vysoké úrovni

Přípravnou část 17. zasedání smluvních stran zahájili dne 12. prosince 2005 ministr životního prostředí a ochrany přírody Senegalu Diagne Fada a výkonný tajemník Ozonového sekretariátu UNEP Marco Gonzalez. Zasedání dále řídili spolupředsedové 25. zasedání pracovní skupiny Montrealského protokolu David Okioga (Keňa) a Tom Land (USA).

Sekretariát prezentoval zprávu z šestého zasedání vedoucích výzkumu ozonové vrstvy. Zdůraznil potřebu pokračovat v systematických pozorováních ozonové vrstvy a jejího vztahu ke klimatickým změnám. Sekretariát zároveň doporučil prodloužit existenci Fondu k financování sledování a měření ozonové vrstvy, který byl zřízený na 6. konferenci smluvních stran Vídeňské úmluvy v r. 2002 s omezeným trváním do roku 2007.

Ve dnech 15. – 16. prosince 2005 proběhl segment na vysoké úrovni, který zahájili Macky Sall, předseda vlády Senegalu, a výkonný tajemník Ozonového sekretariátu Marco Gonzalez. Delegaci ČR vedl náměstek ministra životního prostředí Tomáš Novotný. Prezidentem 17. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu byl zvolen Tom Land z USA, viceprezidenty představitelé Rumunska, Bangladéše a Burkiny Faso, zpravodajem zástupce Finska na základě rotujícího obsazení těchto funkcí představiteli jednotlivých regionálních skupin OSN. Prezidentem 7. konference smluvních stran Vídeňské úmluvy byl zvolen Thierno Lo ze Senegalu, viceprezidenty zástupci Indonésie, Kuby a Turkmenistán a zpravodajem zástupce Sv. Lucie.

Jednotlivé prezentace a rozpočet

17. zasedání vyslechlo zprávu o činnosti Vědeckého hodnotícího panelu a Panelu pro dopady na životní prostředí za rok 2005. Zprávy mimo jiné obsahovaly informace o důsledcích poškozování ozonu na životní prostředí a o vzájemných interakcích těchto jevů s klimatickými změnami. Ve středních zeměpisných šířkách již lze pozorovat obnovování ozonové vrstvy, v polárních regionech zatím nikoliv.

Prezentace finančního mechanismu Protokolu - Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu - obsahovala informace o projektech schválených v roce 2005. Celkem bylo schváleno 405 projektů ve výši 289 milionů USD, které po úspěšné implementaci dosáhnou celkového snížení spotřeby CFC o více než 95 000 tun.

7. konference smluvních stran Vídeňské úmluvy vyslechla zprávu o činnosti Fondu pro financování aktivit v oblasti výzkumu a systematických pozorování ozonové vrstvy. Fond založený v r. 2002 se stále potýká s nedostatkem finančních zdrojů (pouze 31 000 USD). Na realizaci projektů v rámci Fondu na pomoc rozvojovým zemím a zemím s přechodnou ekonomikou se aktivně podílely hydrometeorologické ústavy SRN a ČR, které za to byly oceněny jako nejkvalitnější ve světě. USA předložily návrh rozhodnutí, kterým se prodlužuje existence tohoto Fondu až do roku 2015. Řada zemí návrh rozhodnutí podpořila. ČR vyslovila návrhu podporu za celou východoevropskou regionální skupinu a přislíbila poskytnout dobrovolný příspěvek ve výši 8000 USD v souladu s unesením vlády.

7. konference schválila rozpočet Vídeňské úmluvy ve výši 897 672 USD pro rok 2006, 589 691 USD pro rok 2007 a 1 162 601 USD pro rok 2008. Pro ČR to znamená zhruba stejný příspěvek ve výši 930 USD v r. 2006, 1073 USD v r. 2007 a 1097 USD v r. 2008.

17. zasedání schválilo rozpočet Montrealského protokolu na rok 2006 ve výši 4 678 532 USD, z čehož bude činit vyšší příspěvek ČR 7447 USD na rok 2006.

Výjimky a přechodná období

Po dlouhých jednáních, zahájených již na 25. zasedání pracovní skupiny v červenci 2005, bylo přijato rozhodnutí o přechodném období pro Belgii, Polsko a Portugalsko pro ratifikaci Pekingského dodatku Montrealského protokolu. Toto rozhodnutí jim umožňuje nadále obchodovat s HCFC, tj. měkkými freony. Opírá se zejména o implementaci Montrealského protokolu včetně všech dodatků prostřednictvím Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2037/2000 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o plnění povinnosti podávání zpráv v rámci celého Evropského společenství.

17. zasedání projednalo nominace pro udělení výjimek na spotřebu látek CFC, tzv. tvrdých freonů, pro výrobu přípravků na léčbu chronických plicních onemocnění ve formě dávkovacích inhalerů (MDI) obsahujících CFC jako hnací plyny, pro smluvní strany - hospodářsky vyspělé země, a to pro rok 2006 a 2007. Pro rok 2006 bylo schváleno pro Evropské společenství 539 tun, pro Ruskou federaci 400 tun a pro USA 1100 tun. Pro rok 2007 byly za-

tím schváleny výjimky pro Rusko ve výši 243 tun a pro USA 1000 tun. Značná část inhalečních výrobních v těchto státech jde však na vývoz do rozvojových zemí.

Otázka udělování výjimek pro spotřebu tzv. tvrdých freonů je spojena se schopností zajistit za ně sociálně a ekonomicky dostupné náhrady související s vývojem nových hnacích plynů a také pro jejich vývoz do rozvojových zemí. V r. 1997 byla v ČR úplně zastavena výroba léčivých přípravků ve formě aerosolů pro léčbu astmatu a chronických plicních onemocnění s látkami CFC (dříve se vyráběly v podnicích Galena Opava a Dental Praha, o celkovém objemu CFC přes 700 tun na konci 80. let 20. století). Potřeba těchto léčivých přípravků je v současné době kryta nákupem ze zemí Evropských společenství s klesající tendencí. ČR se vedle Německa řadí k zemím s nejvyšším rozsahem pokrytí distribuční sítě náhradními přípravky za CFC MDI. Tyto dvě země jsou například zatím jedinými členskými státy Evropské unie, které již deklarovaly přípravky kategorie B jako plně nahraditelné lékovými formami na bázi fluorovaných plynů a tudíž u nás již není potřeba na trh dodávat přípravky s hnacími plyny na bázi CFC v kategorii A a B.

Zasedání schválilo tři rozhodnutí o používání regulovaných látek jako technologických činidel pro celou řadu aplikací. Režim jejich použití byl zaveden časově omezenou výjimkou v rozhodnutí č. X/14 v r. 1998. Rozhodnutí přijatá na 17. zasedání (XVII/6, XVII/7 a XVII/8) upravují používání regulovaných látek jako technologických činidel v následujícím období, zavádějí do režimu některé nové technologie a stanovují další povinnosti. ČR není přijetím těchto rozhodnutí nijak dotčena.

Problematický methylbromid

17. zasedání projednalo problematiku výjimek pro kritické používání methylbromidu v hospodářsky vyspělých zemích na roky 2006 a 2007. Methylbromid se používá jako dezinfekční prostředek na ochranu půd a rostlin především v tropických a subtropických klimatických pásmech před hmyzem, houbami, bakteriemi, půdními viry, roztoči, má dosti vysokou účinnost proti plevelu. Výroba a spotřeba methylbromidu kulminovala v r. 1991 (77 000 tun, resp. 65 000 tun, jen v USA se spotřebovalo přes 30 000 tun). Především z iniciativy USA (druhý největší výrobce a také největší spotřebitel) byl v r. 1992 zařazen mezi regulované chemické látky a stanoven ambiciózní harmonogram jeho vyřazování z výroby a spotřeby v hospodářsky vyspělých zemích. Do roku 2003 se podařilo spotřebu methylbromidu snížit na 30 000 tun, z toho podíl hospodářsky vyspělých zemí činil necelých 19 000 tun. Od 1. ledna 2005 může methylbromid být použit v hospodářsky vyspělých státech pouze na základě výjimek pro kritické použití schválené smluvními stranami Montrealského protokolu. Methylbromid je však k výrobě a spotřebě povolen pro použití jako dezinfekční prostředek pro ošetření ovoce, potravin a přepravních palet před dálkovou přepravou v zemích tropického a subtropického pásu – tzv. QPS (ročně se tak spotřebuje 12 000 tun).

Na 17. zasedání proběhlo jednání o konečných výjimkách pro hospodářsky vyspělé státy pro kritické použití methylbromidu na rok 2006. Na rok 2006 schválilo sedmnácté zasedání dodatečné výjimky v celkovém rozsahu 403,815 tuny. Druhé mimořádné zasedání v červenci 2005 na tento rok schválilo 12 556,8 tuny a na rok 2007 výjimky v rozsahu 5 866,1 tuny. V celkovém objemu výjimek pro rok 2007 dosud nejsou započteny nominace Evropských společenství, které budou navrženy až v příštím roce. Za velký úspěch složitých vyjednávání během 17. zasedání lze považovat skutečnost, že nebude třeba svolávat další mimořádné zasedání, neboť všechny otázky týkající se aktuálních nominací na výjimky pro kritické použití byly vyřešeny.

V ČR se methylbromid nevyrábí od 1. ledna 2002 (dnes se vyrábí pouze v Izraeli – 44 %, USA – 37 %, Francii, Číně, Indii, Japonsku a Rumunsku) a jeho dovoz je od 1. ledna 2005 zastaven v souladu s požadavky Montrealského protokolu a legislativy ES. V ČR se methylbromid v zemědělství vzhledem ke klimatickým podmínkám pro ochranu půdy nepoužívá. Spotřeba ČR v r. 2003 byla již nulová (v r. 1991 činila pouze 10,8 tun).

Diferencovaná zodpovědnost

Žádosti hospodářsky vyspělých států o výjimky jsou vnímány mezinárodním společenstvím jako politická neochota (tlak zemědělské lobby především v USA, v Itálii, Francii, Řecku a Španělsku) vyvíjet tlak na vědu, výzkum a výrobní sektory zavádět nové alternativní látky a technologické postupy.

V rozvojových státech je proces vyloučení látek CFC, halonů a především methylbromidu naplánován na delší časové období (např. CFC k 1. lednu 2010, halony k 1. lednu 2010, methylbromid k 1. lednu 2015). Rozvojové státy dostávají v rámci projevu principu společné, ale diferencované zodpovědnosti za stav ozonové vrstvy finanční a odbornou pomoc ze strany hospodářsky vyspělých zemí prostřednictvím finančního mechanismu – Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu. Jeho nový rozpočet na léta 2006-08 schválený sedmnáctým zasedáním činí 470 mil. USD. Česká republika do něj v tomto období přispěje celkovou částkou ve výši 23 396 969,85 Kč, která odpovídá 305 782,79 USD ročně při použití mechanismu pevného kurzu.

Vzhledem k objemu výjimek pro hospodářsky vyspělé smluvní strany na pražském zasedání smluvních stran Evropská unie opětovně neuspěla s návrhem úprav Montrealského protokolu, spočívajícím v doplnění časového harmonogramu redukce spotřeby methylbromidu v rozvojových státech. Na příštím zasedání se úsilí členských států EU soustředí na úpravu Montrealského protokolu, která má pozměnit a zjednodušit mechanismus zařazování nových chemických látek pod jeho působnost.

Zasedání dále projednalo důležitou otázku použití methylbromidu pro základní použití v laboratořích. Dosud nebyl zaveden mechanismus,

který by takovou výjimku umožňoval. Rozhodnutí XVII/10 fakticky rozšiřuje režim základního laboratorního použití ustanovený rozhodnutími IV/25, VII/11 a XI/15 na používání methylbromidu. Panel pro technické a ekonomické vyhodnocování (TEAP) připraví pro 26. zasedání pracovní skupiny v červenci 2006 konkrétní informace o typech laboratorních aplikací.

Porušování Protokolu a ilegální obchod

17. zasedání přijalo první rozhodnutí, která se týkají zvláštních režimů používání látek poškozujících ozonovou vrstvu v rozvojových zemích mimo harmonogram stanovený protokolem. Tato problematika se zatím vztahuje pouze na základní laboratorní použití tetrachlormethanu a základní použití chlorfluoruhlovodíků pro přípravky MDI. Problematika posouzení porušování Montrealského protokolu se v těchto případech odkládá na rok 2007 a věci se bude věnovat 18. zasedání smluvních stran.

Jednání o rozhodnutí o prevenci ilegálního obchodování, do nichž se během celého roku 2005 aktivně zapojovala také ČR, byla završena přijetím rozhodnutí XVII/16. To požaduje zadání podrobné studie proveditelnosti pro monitorovací systémy pro přeshraniční pohyb regulovaných látek a důslednou implementaci licenčních systémů a mezinárodní spolupráci při prevenci ilegálního obchodování.

Další rozhodnutí

Bylo přijato rozhodnutí o provedení případové studie v rozvojových zemích, jejímž cílem je zjistit technické a finanční nároky různých přístupů ke znovuzískávání a následnému zneškodnění regulovaných látek.

Výstupem jednání o společné problematice Vídeňské úmluvy a Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu je rozhodnutí XVII/19, které ukládá TEAP navrhnout opatření ve vztahu k ochraně ozonové vrstvy, která mají zohledňovat zjištěné skutečnosti v oblasti klimatických změn. V souladu s rozhodnutím se uskuteční expertní seminář během 26.

Vídeňská úmluva a Montrealský protokol patří k nejlépe fungujícím mezinárodním environmentálním smlouvám. Je to díky propracovanému finančnímu mechanismu podpory snižování spotřeby a vyřazování regulovaných látek (Mnohostranný fond pro plnění Montrealského protokolu a Globální fond životního prostředí) a kontrolnímu mechanismu plnění závazků (Implementační výbor), odborné základně získávání a hodnocení vědeckých poznatků a vývoje nových technologií bez použití látek, které poškozují ozonovou vrstvu.

zasedání pracovní skupiny k této společné problematice.

Zasedání potvrdilo členství ČR ve výkonném výboru Mnohostranného fondu rozhodnutím č. XVII/44 do konce roku 2006.

Na 17. zasedání bylo přijato celkem 48 rozhodnutí a vzhledem k výsledkům jednání o nejpálčivějších otázkách (CFC pro MDI, methylbromid, doplnění Mnohostranného fondu) lze toto zasedání považovat za velmi úspěšné. K tomuto hodnocení přispívá zejména skutečnost, že bylo dosaženo konsensu v otázce výjimek pro kritické použití.

Příští 18. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu se uskuteční koncem roku 2006 v Indii a 8. konference smluvních stran Vídeňské úmluvy v r. 2008.

JUDr. Jiří Hlaváček, zástupce vedoucího delegace ČR na 7. konferenci smluvních stran Vídeňské úmluvy a 17. zasedání Montrealského protokolu, ředitel odboru politiky životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP

Mgr. Jakub Achrer, člen delegace ČR na 7. konferenci smluvních stran Vídeňské úmluvy a 17. zasedání Montrealského protokolu, národní kontaktní osoba pro plnění Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu v ČR

Byla podepsána Dohoda o vzájemné spolupráci mezi Ministerstvem životního prostředí a Svazem obchodu a cestovního ruchu ČR

Dohodu o spolupráci mezi Ministerstvem životního prostředí a Svazem obchodu a cestovního ruchu ČR podepsali 31. ledna ministr životního prostředí Libor Ambrozek a prezidentka Svazu Helena Pískovská.

Obě strany považují za prospěšnou vzájemnou výměnu informací o jednáních Evropské unie, týkajících se právních a technických předpisů, které ovlivňují obchod a cestovní ruch v souvislosti s ochranou životního prostředí.

Další zásadou spolupráce je například účast v pracovních skupinách, které se věnují problematice odpadů, obalů, vznikajícího systému certifikace ekologicky šetrných služeb či ekologicky šetrných výrobků.

Podpisem tak strany stvrdily společný zájem podnikatelské sféry a státní ochrany životního prostředí na dlouhodobé a účelné spolupráci vedoucí ke zlepšení kvality životního prostředí České republiky.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Řídící výbor Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti zasedal v Praze

Odborná instituce Evropských společenství (ES), Evropská agentura životního prostředí (EEA) se sídlem v Kodani, zřizuje pro vybrané okruhy péče o životní prostředí specializovaná pracoviště – evropská tematická střediska. Tvoří je konsorcia mezinárodních organizací, odborných institucí z členských zemí EEA i soukromých firem. Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (ETC/BD) zahájilo svou činnost v lednu 2005. Kapacity v něm spojilo devět vědeckých a odborných institucí a mezinárodních organizací, zaměřených na péči o přírodu, krajinu a biologickou rozmanitost (biodiverzitu).

Ve dnech 2. – 3. října 2005 hostilo ústředí Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) zasedání řídicího výboru ETC/BD. Do Prahy přijeli kromě zástupců všech partnerských organizací i pracovníci sekretariátu ETC/BD, působícího při známém Národním přírodovědeckém muzeu v Paříži, a EEA.

Jednání se kromě organizačních otázek zaměřilo zejména na přípravu plánu činnosti ETC/BD na rok 2006. EEA nedávno prošla restrukturalizací, jejímž výsledkem je mj. vytvoření pracovního týmu, zabývajícího se právě problematikou biodiverzity. Proto se mezi navrhované aktivity střediska dostaly i otázky, které zatím v EEA řešeny nebyly.

Úlohy tematického střediska

Předpokládáme, že kromě tradičního hodnocení seznamů lokalit, které jako součást soustavy chráněných území ES Natura 2000 navrhly členské státy Evropské unie (EU), se Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti bude v r. 2006 zabývat mj. přípravou metodiky pro podávání zpráv, které podle směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích) vypracují členské státy EU v r. 2007. Dokončen by měl být i návod, jak hodnotit stav poddruhů a druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a typů přírodních stanovišť, na něž se vztahuje zmiňovaná směrnice, z hlediska jejich ochrany. V duchu směrnice o stanovištích by Natura 2000 neměla být systémem vzájemně izolovaných různých velkých ploch, ale funkční ekologickou sítí, která by účinně podporovala šíření a migraci cílových organismů mezi těmito lokalitami. V r. 2006 by mělo začít hodnocení ekologické spojitosti navrhované soustavy Natura 2000. Otázkou zůstává, do jaké míry bude muset být soustava Natura 2000 upravena a rozšířena, jestliže probíhající a očekávaná změna podnebí ovlivní rozšíření, početnost a vzájemné vztahy druhů, ekologických/funkčních skupin a společenstev a s velkou pravděpodobností tak ovlivní fungování celých ekosystémů.

Hodnocení nástrojů ES

Naprosto většinu rozlohy členských států EU v současnosti zabírají dva základní typy ekosystémů: zemědělské využívané a lesní ekosystémy. ETC/BD v r. 2006 na základě dostupných údajů o prostorovém rozmístění biodiverzity, vyu-

žívání území získaných družicovým snímkováním a o hospodářsko-spoolečenském vývoji členských států EU podrobněji vymezí přírodovědecky hodnotné zemědělské oblasti a vyhodnotí prostřednictvím případových studií vliv některých nástrojů ES jako jsou agroenvironmentální programy či Fondy soudržnosti (kohezní fondy) na ně. Partnerské organizace konsorcia budou podporovat zjednodušení a větší koordinaci nejrůznějších projektů, programů a iniciativ, v EU nebo v celoevropském měřítku se zabývajících pravidelným, dlouhodobým a standardními metodami prováděným sledováním (monitorováním) stavu, změn a vývojových trendů lesních ekosystémů. Na rozdíl od dobře známé Společné zemědělské politiky (CAP) zatím EU obdobnou strategii pro lesy a hospodaření v nich nemá. K připravovanému Akčnímu programu EU pro lesní hospodářství ETC/BD přispěje přípravou podkladů o lesní biodiverzitě členských států EU.

Sjednocování indikátorů biodiverzity

V lednu 2005 byl zahájen rozsáhlý projekt Sjednocování evropských indikátorů biologické rozmanitosti, hodnotících naplňování politických závazků k r. 2010 (SEBI 2010). Koordinuje jej EEA, UNEP (Program OSN pro životní prostředí) a ETC/BD a finančně jej podporuje bruselská Evropská komise (EK) a norská a švýcarská vláda. Projekt skončí v r. 2007 a v jeho průběhu mají být navrženy za využití už existujících globálních indikátorů, odsouhlasených celosvětovou Úmluvou o biologické rozmanitosti (CBD), pro vybrané složky biodiverzity konkrétní indikátory či skupiny indikátorů. V rámci projektu působí šest skupin expertů, zaměřených na ohrožené druhy, vybrané biomy, ekosystémy a biotopy a spojitost krajiny, genetickou rozmanitost kulturních plodin, hospodářských a domácích zvířat a hospodářsky významných ryb, ukládání dusíku, invazní nepůvodní druhy a udržitelné využívání složek biodiverzity. V r. 2006 bude v rámci projektu SEBI 2010 pokračovat navrhování a ověřování indikátorů biologické rozmanitosti. Dosud získané poznatky přitom naznačují, že zejména v případě biodiverzity pobřežních a mořských ekosystémů musíme počítat s tím, že pro odborně podložené a politicky přijatelné indikátory nebudeme mít k dispozici věrohodné dlouhodobé údaje.

Společná databáze vyhlášených území v Evropě (CDDA) je budována jako společný pro-

jekt ETC/BD, Světového informačního střediska ochrany přírody UNEP (UNEP - WCMC) a Rady Evropy. CDDA dnes obsahuje údaje o více než 75 000 chráněných územích v celé Evropě. Protože vytváření CDDA nemá za cíl samostatně hromadit údaje o chráněných územích, ale poskytovat všeobecně uznávané, aktuální a co nejúplnější informace o skutečném přínosu územní ochrany pro péči o celoevropské přírodní a krajinné dědictví, vyhodnotí ETC/BD část shromážděných informací právě z tohoto hlediska.

Oceňování ekosystémů

I přes překotný rozvoj ekonomie životního prostředí v posledním dvacetiletí a několik sympatických pokusů stále postrádáme všeobecně přijímané způsoby kvantitativního oceňování ekosystémových statků a služeb, které by byly přijímány ekonomy, politiky a řídicími pracovníky. Ekosystémové statky jsou produkty, poskytované ekosystémy a využívané lidmi, jako je dřevo, potraviny nebo léčiva. Jako ekosystémové služby označujeme procesy a podmínky přírodních ekosystémů, které podporují činnost člověka a udržují

na Zemi lidskou civilizaci (fotosyntéza, udržování poměru prvků v atmosféře, půdotvorné procesy apod.). EEA proto hodlá na obdobné metodice v blízké budoucnosti pracovat. Prvním krokem, do něhož se zapojí i ETC/BD, bude objektivní rešerše zmiňované, pro další existenci biologické rozmanitosti klíčové problematiky.

EEA vydává nejrozličnější zprávy, studie a kompendia o stavu a vývojových trendech evropského životního prostředí a jeho jednotlivých složek. V budoucnosti by se publikace EEA měly zabývat ochranou přírody, krajiny a biodiverzity více než tomu bylo až dosud. U kolem Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti bude přicházet s kvalitními recenzovanými rukopisy.

Hostitelem příštího zasedání řídicího výboru ETC/BD, které se uskuteční začátkem května 2006 v Římě, bude Ústřední ústav pro mořský výzkum (ICRAM).

RNDr. Jan Plesník, CSc.,
předseda řídicího výboru Evropského tematického
střediska biologické rozmanitosti
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha

Monitoring pěstebních ploch, přenos a detekce transgenů geneticky modifikované řepky olejky

Projekt sloužící k zjišťování možných rizik geneticky modifikovaných zemědělských plodin na životní prostředí, zadaný odborem environmentálních rizik Ministerstva životního prostředí, přinesl zajímavé výsledky. Cílem bylo sledovat dobu přežívání semen z výdrolu při pěstování geneticky modifikované řepky olejky a ověřovat, zda se řepka může křížit s příbuznými rostlinami. Monitoring prováděný v roce 2005 Výzkumným ústavem pícninářským navázal na obdobné studie z předchozích let, řešené Ústavem molekulární biologie rostlin AV ČR ve spolupráci s Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích. Zjištěná data budou použita jako podklad při rozhodování o uvádění geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí nebo na trh.

Sledováno šest lokalit

V roce 2005 byl proveden Výzkumným ústavem pícninářským, spol. s r.o. Troubsko, monitoring ploch na vybraných lokalitách v ČR, kde probíhaly do r. 2001 registrační a předregistrační zkoušky geneticky modifikované řepky olejky (*Brassica napus* L. var. *napus*). Jednalo se o řepku olejku ozimou, hybridní, s tolerancí k herbicidu fosfotricinu (glufosinátu ammonnému, obchodní název Liberty), s geny pro samčí sterilitu a obnovení plodnosti – insert MS8RF3 – a s genem pro samčí sterilitu – insert MS8 – firmy Aventis (nyní Bayer Crop Science). Cílem projektu bylo stanovení výskytu transgenních rostlin řepky olejky a jí blízké příbuzných druhů na těchto plochách. Monitoring zahrnoval sběr rostlin řepky a příbuzných druhů nejen na dané ploše, ale i v její těsné blízkosti (do cca 50m od hranic pokusných pozemků), laboratorní analýzy vzorků na přítomnost genu *bar* s konečným vyhodnocením v zá-

vislosti na použité agrotechnice a následné plodině. Bylo sledováno šest lokalit, z toho dvě opakovaně.

Transgenní řepka toleruje herbicid

Transgen *bar* je bakteriálního původu (*Streptomyces*) a způsobuje toleranci k herbicidům typu fosfotricinů (glufosinátu) v důsledku toho, že jím kódovaný enzym přeměňuje v rostlině herbicid na netoxickou sloučeninu. Účelem genetické modifikace je zjednodušení agrotechniky – na vzešlý porost řepky je aplikován příslušný herbicid, který zlikviduje plevel. Další vložené geny usnadňují produkci hybridního osiva. Přítomnost transgenu *bar* byla v rámci projektu zjišťována na molekulární úrovni prostřednictvím PCR reakce na pracovišti Biotechnologického centra Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Značné procento výdrolu a mnohaleté přežívání semen řepky olejky v půdě je obecně známo. V li-

teratury se uvádí (např. KUČERA 2005), že dosud nebyl zaznamenán výskyt spontánních hybridů řepky olejky s planými plevelnými druhy čeledi *Brassicaceae* (*Brassica rapa* L., *Raphanus rapha-*

nistrum L., *Sinapis arvensis* L.), což ovšem nelze chápat jako absolutní potvrzení nemožnosti horizontálního přenosu genů z *B. napus* do příbuzných planých druhů.

Výskyt transgenu bar z celkového počtu rostlin konkrétních rostlinných druhů:

Rostlinný druh	Celkem odebráno	Celkem GMO rostlin	% výskyt transgenu bar
Řepka olejka (<i>Brassica napus</i> L.)	221	58	26,2
Hořčice rolní (<i>Sinapis arvensis</i> L.)	22	0	0
Penízek rolní (<i>Thlaspi arvense</i> L.)	15	0	0
Kokoška pastuší tobolek (<i>Capsela bursa pastoris</i> L.)	7	0	0
Barborka obecná (<i>Barbarea vulgaris</i> R.Br.)	11	0	0
Huseníček rolní (<i>Arabidopsis thaliana</i> L.)	1	0	0

Výskyt životaschopných rostlin řepky a jí příbuzných druhů závisel převážně na herbicidních aplikacích a úrovni agrotechniky v dané lokalitě. Rostliny řepky olejky se vyskytovaly jen na těch lokalitách, kde nebyla provedena aplikace vhodným postemergentním herbicidem. Tyto rostliny pocházely z půdní zásoby nebo z výdrolu. Ojedinelé se vyskytovaly také rostliny řepky olejky na okrajích monitorovaných lokalit (meze, polní cesty) cca do vzdálenosti 50m od sledovaného pozemku. Plané příbuzné druhy se vyskytovaly jak na monitorovaných lokalitách samotných, tak v jejich bezprostředním okolí (do 50m), a to v různé četnosti v závislosti na konkrétní lokalitě a realizované agrotechnice.

Transgenní řepka byla na třech lokalitách

Z PCR analýz vyplývá, že pozitivní rostliny řepky olejky nesoucí sledovaný transgen *bar* byly nalezeny na třech lokalitách (Domaníněk, Vikýřovice 99/00 (2x) a Vikýřovice 00/01). Z celkového počtu 221 testovaných rostlin řepky olejky neslo transgen 58 rostlin, což odpovídá 26,2%. Tento výsledek koresponduje s výsledkem monitoringu z r. 2004 (Bříza et al. 2004), kdy z celkového počtu 281 testovaných řepok byl transgen *bar* detekován u 74 rostlin, tj. u 27 %. Lze tedy konstatovat, že perzistence semen transgenních řepok v půdní zásobě trvá již čtyři roky (u některých lokalit 5 let) po skončení pokusů s GM řepkou olejkou. Na základě molekulárních analýz omezených souborů planých příbuzných druhů s řepkou olejkou (hořčice rolní, penízek rolní, kokoška pastuší tobolek, barborka obecná, huseníček rolní) rostoucích přímo na lokalitách nebo v jejich těsné blízkosti nebyly nalezeny žádné rostliny nesoucí sledovaný transgen, nebylo tedy zjištěno cizosprašení GM řepky olejky s těmito planými druhy z čeledi *Brassicaceae*.

Nežádoucí výskyt lze eliminovat

Uvedené výsledky naznačují, že vhodně zvolenými agrotechnickými postupy pro konkrétní agro-

ekologické podmínky (osevní postup, zpracování půdy, chemická ochrana proti plevelům, technologická kázeň) lze nežádoucí výskyt rostlin vzešlých především z výdrolu geneticky modifikované řepky olejky v maximální míře eliminovat. K hybridizaci planých druhů s řepkou olejkou může přímo v porostu docházet jen minimálně, hlavně z důvodu malého překrývání dob kvetení řepky a jí příbuzných druhů.

S ohledem na zjištěný stálý výskyt významného zastoupení transgenní řepky na daných lokalitách doporučil odbor environmentálních rizik MŽP pokračování projektu i v letošním roce. Získané výsledky budou podkladem pro hodnocení rizik geneticky modifikované řepky olejky a pro koncipování plánů monitoringu transgenních plodin obecně.

za odbor environmentálních rizik MŽP
Ing. Zuzana Doubková,
VO sekretariát ČK GMO

Literatura:

BŘÍZA, J., NIEDERMEIEROVÁ, H., PAVINGEROVÁ, D., MILOŠ, O., RAKOUSKÝ, S. (2004): Výsledky monitoringu ploch po pěstování GM řepky. In Sb.: Biologická bezpečnost a geneticky modifikované organismy v ČR po vstupu do Evropské unie, Praha, 49–54.

KUČERA, L. (2005): Proč se pěstují geneticky modifikované plodiny – výsledky polních pokusů. In Sb.: Pěstování geneticky modifikovaných plodin v ČR, Praha, 14–24.

Kontaktní adresa řešitelů:

Ing. Petra Hájková,
Ing. Jan Hrubý, CSc.
Výzkumný ústav pícninářský, spol. s r.o., Zahradní 1,
664 41 Troubsko
e-mail: hajkova@vupt.cz

Rozkladová komise ministra životního prostředí doznala změn

Rozkladová komise ministra životního prostředí doznala na začátku roku 2006 podstatných změn, a to především v souvislosti s přijetím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“).

Tyto změny přicházejí v kontextu reformy celého správního řízení, neboť dosavadní právní úprava, tedy správní řád z roku 1967, byla pro současné správní řízení zcela nedostatečná. Snaha o reformu správního řízení vyústila ve schválení výše citovaného zákona, který nabyl účinnosti 1. 1. 2006. Od tohoto data je daný zákon způsobilý upravovat veškerou veřejnoprávní činnost správních orgánů směřující navenek vůči fyzickým a právnickým osobám (ve smyslu tohoto zákona vůči tzv. dotčeným osobám) neupravenou jinými právními předpisy.

Zákon přináší podrobnější úpravu

Při tvorbě nového správního řádu zákonodárce rovněž reagoval na značně kusou právní úpravu institutu rozkladové komise. Nový správní řád počítá nejen se samotnou existencí rozkladové komise, ale především pro ni stanoví podrobnější pravidla tak, aby byla posílena právní jistota rozhodování ve veřejné sféře.

Ve smyslu nového správního řádu je rozkladová komise obligatorním orgánem ministra nebo vedoucího jiného ústředního správního úřadu, která navrhuje, jak rozhodnout ve správních řízeních, jestliže to ministři nebo vedoucímu jiného ústředního správního úřadu podle správního řádu přísluší. Návrhy rozkladové komise jsou však pouze doporučeními, která nejsou právně závazná, tedy nezavazují příslušný orgán státní správy (ministra nebo vedoucího ústředního orgánu státní správy), jak v dané věci rozhodnout. Rozkladová komise zůstává poradním orgánem, resp. odborným poradním orgánem, který nemá oprávnění vydávat rozhodnutí či provádět jiné procesní úkony.

Úkoly rozkladové komise

Úkoly rozkladové komise ministra nebo vedoucího jiného ústředního správního úřadu vyplývají z ustanovení § 152 odst. 1 a 2, § 95 odst. 1 až 6 a § 149 odst. 5 správního řádu (a při vyhrazení pravomoci podle § 178 odst. 2 správního řádu). Konkrétně na úseku životního prostředí rozkladová komise ministra životního prostředí (dále jen „rozkladová komise“) posuzuje:

- a) rozklady podané proti rozhodnutím ministerstva a rozhodnutím ministra životního prostředí v oblasti veřejné správy vydaným v prvním stupni,
- b) podněty k provedení přezkumného řízení, v němž má být přezkoumáváno rozhodnutí nebo závazné stanovisko ministerstva životního prostředí anebo ministra životního prostředí v oblasti veřejné správy,
- c) zahájení přezkumného řízení, v němž má být přezkoumáváno rozhodnutí nebo závazné stanovisko ministerstva životního prostředí anebo ministra životního prostředí v oblasti veřejné správy, z moci úřední,

- d) návrhy na povolení nebo nařízení přezkoumání rozhodnutí ministerstva životního prostředí a odvolání podaná proti výsledku takového přezkoumání podle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

Sekretariát a členové rozkladové komise

Činnost rozkladové komise pak nadále organizačně zajišťuje samostatný odbor ministerstva, a to sekretariát rozkladové komise (dále jen „sekretariát“), který je začleněn v sekci řízení státní správy tohoto ministerstva. Sekretariát vykonává činnost na úseku rozkladového a přezkumného řízení, posuzuje a projednává požadavky odborných útvarů ke sjednocení stanovisek vydávaných ministerstvem životního prostředí se vztahem k činnosti ministerstva ve správním řízení a zpracovává stanoviska a vyjádření k žalobám, které byly podány proti rozhodnutí ministra. V čele sekretariátu stojí ředitel, který je současně předsedou rozkladové komise.

Členy rozkladové komise jmenuje ministr životního prostředí na návrh předsedy rozkladové komise podaný prostřednictvím ředitele sekce řízení státní správy. Jsou jimi odborníci, kteří svými schopnostmi a zkušenostmi představují potřebný předpoklad pro to, aby rozkladová komise plnila své poslání zcela nezávisle a na nezbytné vědecké úrovni. K zabezpečení koordinace při aplikaci práva životního prostředí se jednotlivých zasedání rozkladové komise účastní jako její členové rovněž odborní pracovníci sekretariátu.

Statut a jednací řád rozkladové komise

Postavení, úkoly a vlastní postup vyřizování jednotlivých kauz jsou podrobněji upraveny ve statutu a jednacím řádu rozkladové komise, který je přílohou příkazu ministra životního prostředí, jímž se rozkladová komise ustavuje (Příkaz č. 22/2005 o vydání statutu a jednacího řádu rozkladové komise).

Rozkladová komise ministra jedná v pětičlenných senátech (správní řád v ustanovení § 152 odst. 3 nově zavádí minimální počet členů rozkladové komise). Tyto senáty jsou vytvářeny ad hoc – tedy vždy s ohledem na povahu věcí, jež bude třeba projednat, přičemž složení konkrétního senátu určuje předseda rozkladové komise, který zohledňuje rovněž nestrannost takto vytvořeného senátu. Nový správní řád vnáší do právní úpravy složení komise zcela nový prvek (§ 152 odst. 3 poslední věta správního řádu) posilující nestrannost rozhodnutí komise, neboť většinu jejích členů (dle jednacího řádu rozkladové komise rovněž většinu aktuálního senátu) musí tvořit odborníci, kteří nejsou zaměstnanci ústředního správního úřadu.

V okamžiku, kdy sekretariát, ministr, popř. jiný útvar ministerstva obdrží rozklad nebo podnět, k rozhodnutí, o němž je podle správního řádu příslušný rozhodnout ministr, vyžádá si sekretariát spisovou dokumentaci, přičemž odesílatel podnětu je informován o jeho akceptaci. Útvar, který napadené rozhodnutí vydal, předá sekretariátu spis spolu s právním rozбором případu a svým stanoviskem. Přípravu podkladů pro jednání rozkladové komise zajišťuje sekretariát. Zjistí-li předseda rozkladové komise, že předaný spis je neúplný, vyžádá si jeho doplnění.

Jednání na rozkladové komisi

Jednání rozkladové komise svolává podle potřeby předseda rozkladové komise písemnou pozvánkou rozesílanou v dostatečném předstihu. Současně s pozvánkou jsou členům aktuálního senátu zasílány podklady k jednotlivým případům, jež byly na pořad jednání zařazeny. Řazení jednotlivých případů, stejně jako případné přizvání příslušného ředitele odboru ministerstva, popř. odpovědného pracovníka, aby komisi poskytl potřebná vysvětlení, zajišťuje rovněž předseda rozkladové komise.

Předseda rozkladové komise zodpovídá také za sledování a dodržování lhůt k vyřízení jednotlivých věcí, které jsou stanoveny správním řádem, ministrem životního prostředí, popř. ředitelem sekce řízení státní správy.

Předseda rozkladové komise dále zahajuje vlastní jednání rozkladové komise, avšak řídí pouze úvodní volbu předsedajícího. Další průběh jednání a případnou úpravu jeho pořadu již řídí předsedající. Předsedající je volen z řad přítomných členů rozkladové komise, a to nadpoloviční většinou hlasů přítomných členů senátu.

Závěr rozkladové komise s doporučením pro ministra životního prostředí, jak vyřídit tu kterou kauzu, přijímá daný senát samostatným hlasováním ke každému jednotlivému případu. Při poradě a hlasování senátu rozkladové komise mohou být přítomni pouze členové senátu a osoba, která byla pověřena sepsáním protokolu, pokud jej neseписuje některý z přítomných členů

senátu. Každý člen senátu je oprávněn při poradě před zahájením hlasování podat návrh na usnesení senátu. Zjistí-li senát rozkladové komise, že předaný spis je neúplný, může jednání v dané věci přerušit a vyžádat si jeho doplnění pro příští jednání komise.

Hlasování rozkladové komise

Hlasování rozkladové komise řídí předsedající. Má-li při jednání hlasovat více než 7 členů senátu, mohou členové senátu hlasovat současně. V opačném případě (pokud je přítomných členů méně než 7) nebo pokud tak rozhodne předsedající, hlasuje každý člen senátu jednotlivě a jeho předsedající hlasuje naposled.

O hlasování rozkladové komise se pořizuje protokol, který podepisují všichni přítomní členové senátu a osoba, která byla pověřena sepsáním protokolu (§ 134 odst. 3 posl. věta správního řádu). Z jednání rozkladové komise je pořizován rovněž záznam, jehož součástí je usnesení senátu rozkladové komise ke každému projednávanému případu. Tato usnesení jsou potom základem pro vypracování návrhu rozhodnutí ministra životního prostředí, popř. pro jiné vyřízení věci.

Na podkladě usnesení přijatého rozkladovou komisí připraví předseda rozkladové komise návrh na rozhodnutí ministra životního prostředí nebo jiného vyřízení věci. Po schválení konečné verze rozhodnutí, doručení účastníkům řízení a po nabytí právní moci rozhodnutí sekretariát zapůjčený spisový materiál vrátí příslušnému odbornému útvaru.

Spolu s novými organizačně-technickými pravidly však pro činnost rozkladové komise účinností nového správního řádu nastávají četné procesní změny v řízení o rozkladu a v přezkumném řízení. Vzhledem k rozsahu dané materie mu hodláme věnovat pozornost v samostatném článku v některém z dalších vydání Zpravodaje MŽP.

*JUDr. Ester Krčmářová,
Mgr. Veronika Hrubá,
sekretariát rozkladové komise MŽP*

Časový vývoj ve vyřizování případů souvisejících s činností rozkladové komise (výňatek ze Zprávy o činnostech zvláštní (rozkladové), legislativní a výkladové komise ministra a jejich výkonném zabezpečení v roce 2004)

rok	PŘÍPADY		ROZKLADOVÁ KOMISE		podíl zrušených rozhodnutí MŽP
	došlé	vyřízené	počet jednání	počet případů	
1993	97	90	17	86	37%
1994	133	147	28	131	34%
1995	169	157	30	141	22%
1996	120	150	26	155	21%
1997	137	125	27	132	36%
1998	141	122	29	133	22%
1999	125	108	25	129	27%
2000	171	128	27	161	22%
2001	127	102	22	143	26%
2002	143	129	18	133	15%
2003	145	115	24	134	25%
2004	155	136	27	137	31%

Obce nyní mohou snáze řešit problém s elektroodpadem

Povinnost zpětného odběru elektrozařízení z domácností platí v ČR i celé EU od 13. srpna 2005. Ministerstvo životního prostředí pro ni nastavilo vhodné podmínky¹⁾. Obce tak dnes mohou podepsat smlouvu s vybraným kolektivním systémem, který pak pro obec zajistí odběr elektrozařízení i elektroodpadu.

Obce nemají zákonem o odpadech stanovenou povinnost zajistit a financovat zpětný odběr elektrozařízení (pocházejícího z domácností) na území obce na rozdíl od zajištění míst k odkládání komunálního odpadu a separovanému odkládání nebezpečných složek komunálního odpadu podle § 17 odst. 3 zákona o odpadech.

Místo zpětného odběru elektrozařízení (z domácností) musí být zajištěno v místě prodeje nebo dodávky nového elektrozařízení. Podle § 3 odst. 4 vyhlášky č. 237/2002 Sb., o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků, se považují místa zpětného odběru výrobků, tedy i elektrozařízení, za stejně dostupná jako místa prodeje, pokud je stanoveno minimálně jedno místo zpětného odběru v každé obci nebo v každém městském obvodu nebo městské části (pokud jsou zřízeny), kde se nachází prodejny těchto výrobků (elektrozařízení).

Poté, co vstoupil v platnost novelizovaný zákon o odpadech, se výrobci musí zapsat do Seznamu výrobců elektrozařízení (dále jen Seznam) buď individuálně, solidární formou anebo v rámci kolektivního systému (systém vytvořený výrobcí a provozovaný jinou právnickou osobou).

Individuální systém je systém vytvořený a provozovaný jedním výrobcem samostatně a na vlastní náklady, návrh na zápis do Seznamu podává výrobce samostatně.

Solidární systém je systém vytvořený a provozovaný dvěma a více výrobci, návrh na zápis do Seznamu podává každý výrobce samostatně.

Kolektivní systém je systém vytvořený výrobcí a provozovaný jinou právnickou osobou. Na základě plné moci výrobců umožňuje vyhláška provozovateli kolektivního systému podat návrhy na zápis do Seznamu výrobců elektrozařízení. Zákon o odpadech nezná samostatný zápis provozovatele kolektivního systému, provozovatel kolektivního systému je zapsán současně s výrobcí zapojenými v kolektivním systému.

K 23. lednu 2006 bylo podáno na MŽP přes 2500 návrhů povinných osob na zápis do Seznamu (většina z nich prostřednictvím kolektivních systémů). MŽP o řadě zápisů již rozhodlo, některá správní řízení ještě probíhají. U kolektivních systémů bylo vydáno pět rozhodnutí o zápisech výrobců, čtyři z nich již nabyly právní moci, dvě správní řízení s provozovateli kolektivních systémů ještě probíhají. Zároveň probíhá 250 správních řízení o zápisech individuálních systémů do Seznamu.

Skupiny elektrických a elektronických zařízení v oblasti působnosti zákona o odpadech (Příloha č. 7 k zákonu č. 185/2001 Sb.)

1. Velké domácí spotřebiče
2. Malé domácí spotřebiče
3. Zařízení informačních technologií a telekomunikační zařízení
4. Spotřebitelská zařízení
5. Osvětlovací zařízení
6. Elektrické a elektronické nástroje (s výjimkou velkých stacionárních průmyslových nástrojů)
7. Hračky, vybavení pro volný čas a sporty
8. Lékařské přístroje (s výjimkou všech implantovaných a infikovaných výrobků)
9. Přístroje pro monitorování a kontrolu
10. Výdejní automaty

MŽP dosud zapsalo do Seznamu pět kolektivních systémů, do kterých jsou výrobci zapojeni:

1) ELEKTROWIN, a.s. zajišťuje financování nakládání s historickými elektrozařízeními z domácností pro tyto skupiny: 1. Velké domácí spotřebiče; 2. Malé domácí spotřebiče; a 6. Elektrické a elektronické nástroje (s výjimkou velkých stacionárních průmyslových nástrojů)

Kontakt: Elektrowin a. s., Michelská 60/300, 140 00 Praha 4, e-mail: info@elektrowin.cz, http://www.elektrowin.cz, tel. 241 091 835, fax 241 091 834

2) EKOLAMP s.r.o. zajišťuje financování nakládání s historickými elektrozařízeními z domácností pro tuto skupinu: 5. Osvětlovací zařízení

Kontakt: EKOLAMP s.r.o., Korytná 47/3, 100 00 Praha 10, e-mail : info@ekolamp.cz, http://www.ekolamp.cz, tel./fax : 274 810 481

3) ASEKOL s.r.o. zajišťuje financování nakládání s historickými elektrozařízeními z domácností pro tyto skupiny: 3. Zařízení informačních technologií a telekomunikačních zařízení; 4. Spotřebitelská zařízení; 7. Hračky, vybavení pro volný čas a sporty

1) Novela zákona o odpadech č. 7/2005 Sb. vydaná 6. ledna 2005 + Vyhláška č. 352/2005 Sb. o nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady vydaná dne 15. září 2005, která stanovuje technické, evidenční, finanční a administrativní podmínky pro zajištění funkčnosti systému pro sběr a nakládání s elektroodpadem a použitými elektrozařízeními.

Kontakt: ASEKOL s.r.o., U Pejřárny 97, 142 00 Praha 4, e-mail : info@asekol.cz, <http://www.asekol.cz>, tel. 261 303 250, fax 261 303 256.

4) **RETELA s.r.o.** byla zapsána jako provozovatel kolektivního systému, který zajišťuje financování nakládání s historickými elektrozařízeními (z domácností) pro skupinu: 9. Přístroje pro monitorování a kontrolu

Kontakt: RETELA s.r.o., Neklanova 152/44, 128 00 Praha 2, e-mail : retela@retela.cz, web www.retela.cz, tel. 251 56 46 22, fax 224 910 383

5) Rozhodnutí o zápisech výrobců zapojených v kolektivním systému **REMA 1000IK, a.s.** do Seznamu

bylo vydáno dne 19. ledna 2006. Proti rozhodnutí MŽP však společnost **REMA 1000IK, a.s.** podala rozklad, který byl MŽP doručen dne 2. 2. 2006. Podání rozkladu má za následek odkladný účinek ve vztahu k právní moci napadeného rozhodnutí. To znamená, že společnost REMA 1000IK, a.s. není dosud zapsána jako provozovatel kolektivního systému a výrobci elektrozařízení, kteří jejich prostřednictvím podávali návrh na zápis do Seznamu výrobců elektrozařízení, nejsou zapsáni.

Kontakt: REMA 1000IK, a.s., Bavorská 856, 155 41 Praha 5, e-mail: info@remasystem.cz, web: www.remasystem.cz, tel. 224 454 224, fax 224 454 422

(z materiálů odboru vnějších vztahů MŽP)

Asociace autorizovaných laboratoří pro měření emisí

a

Centrum pro osvětu, vzdělání a informace
v ochraně prostředí a zdraví
EMPLA spol. s r. o. Hradec Králové

SPOLEČNOST AKREDITOVANÁ U MINISTERSTVA VNITRA ČR
ČLEN ASOCIACE INSTITUCÍ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

si Vás dovoluji informovat o pořádání 11. tradiční
dvoudenní konference

MĚŘENÍ EMISÍ

Konference je určena měřicím skupinám, energetikům, podnikovým ekologům, pracovníkům státní správy, samosprávy a vysokých škol.

Nosným programem konference bude změna legislativy ochrany ovzduší, akreditace metod měření emisí, problematika pachových látek, nové normy pro měření emisí atd.

Odborná část bude věnována

- změnám legislativy ochrany ovzduší
- akreditaci metod měření emisí
- problematice pachových látek
- mezilaboratornímu porovnávání zkoušek a výměně zkušeností
- novým normám pro měření emisí
- ověřování vykázaného množství emisí CO₂

Součástí konference bude zasedání členů ALME.

Termín a místo konání konference

17. – 18. května 2006
v hotelu Jezerka v Ústupkách u Seče

Podrobnější informace a přihlášku získáte na adrese:

Centrum pro osvětu, vzdělání a informace v ochraně prostředí a zdraví

EMPLA spol. s r. o., Za Škodovkou 305, 503 11 Hradec Králové

Ing. Černíková Zuzana

tel.: 495 218 875, 495 211 579, fax: 495 217 499, e-mail: marketing@empla.cz

<http://www.empla.cz>, <http://www.alme.cz>

Dohodli jsme se, že se dohodneme

Rozhovor Jany Plamínkové s Ing. Tomášem Chmelíkem, ředitelem odboru změny klimatu MŽP

Jedenácté zasedání smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, které se konalo 28. 11. – 9. 12. v Montrealu, bylo prvním setkáním států, které ratifikovaly Kjótský protokol. Zároveň šlo o největší summit ke změnám klimatu od roku 2004, kdy Kjótský protokol

začal platit. Není divu, že očekávání vkládaná do tohoto setkání byla poměrně velká. Splnila se tato očekávání?

Jednání bylo v podstatě úspěšné. Z pohledu České republiky jako členského státu Evropské unie musím říci, že Unie v podstatě dosáhla, čeho chtěla. Mnoho lidí si ale asi představovalo, že se už na této konferenci dohodne podoba budoucích závazků, tedy jak snižovat emise skleníkových plynů po roce 2012, až vyprší platnost Kjótského protokolu. Klíčové ale bylo vůbec zahájit debatu o tom, jak bude druhé kontrolní období vypadat. Situace je složitá, státy na to mají velice různé názory. Zablokování jednání na samém začátku by bylo velkým neúspěchem, a přitom žádná ze stran zastávajících různý názor není příliš ochotná ze svých požadavků či názorů ustoupit. K zablokování ale nedošlo, proto je jednání hodnoceno relativně jako velmi úspěšné.

Jaké nejvýznamnější konkrétní výsledky ze zasedání vzešly?

Byl tam přijat balík dokumentů souborně označovaných jako Marakéšské dohody (Marakesh accords). Jde o skupinu rozhodnutí přijatých konferencí smluvních stran v Marakéši, která detailnějším způsobem specifikuje celou řadu věcí souvisejících s fungováním Kjótského protokolu, včetně jeho flexibilních mechanismů. To je důležité, protože jakmile vstoupil Protokol v platnost, tak mechanismy obchodování s emisemi nabraly konkrétní rozměr a Marakéšské dohody jim dávají uchopitelný institucionální rámec.

Dále se v Montrealu diskutovala celá řada dílčích věcí, například transfer technologií, posilování kapacit v rozvojových zemích nebo režim plnění (compliance) Protokolu. Některé problémy přetrvávají, třeba spor o adaptační opatření a o čerpání prostředků z fondů, které v rámci celého procesu mají vzniknout a mají například pomoci rozvojovým zemím přizpůsobit se dopadům klimatické změny. Ne vždy byl pokrok v jednání ideální a například diskuse o mechanismu fungování finančního mechanismu Úmluvy a Protokolu, který bude administrovat GEF, byly poměrně vzrušené.

Významné byly samozřejmě diskuse o tom, jak pokračovat ve snižování emisí po roce 2012. Klíčové je, zda mají budoucí jednání být zahájena na základě Kjótského protokolu nebo Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. To s sebou nese dva rozdílné pohledy na věc. Protokol se totiž týká jen určité skupiny zemí a ne všechny země, které ratifikovaly Úmluvu, ratifikovaly také Kjótský protokol.

Pokud by jednání byla striktně založená jen na Kjótském protokolu, tak hrozilo, že se celá diskuse o budoucích závazcích zúží jen na skupinu zemí, která už dnes nějaké závazky má, což z dlouhodobého hlediska není vhodné řešení. Kjótský protokol se týká významné skupiny zemí, ale má-li proces pokračovat, je nutné do něj zapojit i další státy. Jenže země, které dnes žádné závazky nemají, závazky v podobě, v jaké je dnes nastavuje Kjótský protokol, odmítají. Diskuse o budoucím vývoji založená na Rámcové úmluvě se týká širší skupiny zemí a otázka závazků je otevřena pro všechny. Nakonec se podařilo najít kompromis, na který přistoupily i USA, tj. diskuse bude pokračovat paralelně v obou režimech, nicméně ani v jednom zatím nedošlo k nějakému konkrétnímu pokroku, na to je ještě příliš brzy. Pravdou zůstává, že USA a rozvojové státy jsou stále velmi citlivé na jakékoli termíny a jakékoli konkrétní podoby závazků, přinejmenším v tomto stavu negociací.

Co je tedy výstupem konference?

Výstupem je definice prostoru, v rámci něhož budou diskuse dál pokračovat. Pro každou ze skupin existuje dostatečný prostor pro to, aby dále pokračovala v jednání a pracovala se na tom, zdali se stanoviska nakonec přeci jen nesblíží, což ale potřebuje čas. V závěru se ukázalo, že skupina zemí, která předtím jednání víceméně blokovala, tedy rozvojové země sdružené ve skupině G 77, nakonec byly relativně neaktivní a proti kompromisnímu návrhu nevystoupily. Také USA byly ochotny kompromis akceptovat a jednání se tak nezablokovalo a budou pokračovat.

Jak si USA a rozvojové státy své závazky představují?

Možností je celá řada. Některé země si mohou dát pevné závazky, jiné upřednostňují dobrovolné závazky – k nim vyjádřila ochotu i řada rozvojových zemí. Závazky mohou mít také různou podobu – absolutní, relativní atd. Teď máme začátek roku 2006 a kontrolní období končí v roce 2012, určitý čas tedy máme. Bylo domluveno, že vznikne expertní skupina, která bude diskutovat, jak postupovat dál. Jsme tedy na začátku určitého procesu a je obtížné dohlédnout v tuto chvíli na jeho konec.

Z pohledu člověka, který není do věci tak hluboce zatažen, to vypadá, že se pořád diskutuje a diskutuje, ale emise stoupají a prakticky nikdo pro jejich snižování nic nedělá. Dokonce i země EU, které měly zpočátku velké oči a závazek 8% se jim zdál málo, budou mít velké problémy jej splnit. A rozvojové státy s rychle se rozvíjející ekonomikou, jako je Indie a Čína, se k žádným závazkům příliš nemají. Na konferenci Asijsko-tichomořského partnerství pro čistý rozvoj a klima prohlásil indický ministr životního prostředí A. Rádža jasně, že jsou rozvojová země a proto se nemohou zavazovat ke snížení emisí...

Je potřeba vidět dvě stránky problému: jeden je věcný, kdy celá řada vědeckých studií ukazuje, že změna klimatu už dnes nastává a nemá-li se rozeběhnout proces, který může spustit celou řadu nevratných kroků, tak je potřeba

z hlediska snižování emisí něco dělat v horizontu deseti let, a to ne v řádu procent, ale desítek procent. Evropská unie staví svůj přístup na stabilizaci emisí tak, aby globální teplota nestoupala o víc než 2°C, což je tzv. dvoustupňový cíl. Z něj se dá spočítat, jak velká může být koncentrace skleníkových plynů v atmosféře, a z ní lze odvodit potřebu redukce emisí skleníkových plynů v desítkách procent do roku 2050. Vědecké studie tedy ukazují, že je třeba dělat něco mnohem razantnějšího než je Kjóto.

Na druhé straně, má-li se něco takto skutečně významného stát, je třeba najít konsensus, protože státy se ke konkrétním opatřením samozřejmě nedají nijak nutit. A to je věc vyšší politiky, protože máme-li snižovat emise, bude to něco stát a ty náklady musí někdo zaplatit – totéž ale samozřejmě platí i pro vyrovnávání se s dopady změny klimatu. Alibismu celé řady zemí se samozřejmě nevyhneme, půjde tedy o běh na delší trať. Postup kupředu v rámci Umluvy i Protokolu je hodně komplikovaný a komplexní. Jde o celou řadu dílčích parametrů, jak má být dlouhé kontrolní období, jak mají být velké závazky, jak mají fungovat obchodovací flexibilní mechanismy, finanční mechanismy, jak budou dáována dohromady data za země, které dnes nemají povinnost je hlásit, jak řešit adaptační opatření, jakou roli bude hrát Rusko a USA atd. Zvenčí se tedy může zdát, že se jednání nehýbou dopředu, ale posunujeme se kupředu aspoň po malých krůčcích. Proto se může zdát, že výsledkem Montrealského jednání je jen „dohodli jsme se, že se dohodneme“, ale srovnáme-li to s tím, jak vypadala jednání na počátku, tak je to diplomatický úspěch. Jednání také mohla dopadnout tak, že by největší emitenti měli diametrálně odlišné názory a jednání by skončilo patem, což už se před časem také stalo. Ti, kdo chtějí jednání tlačit kupředu, by měli předložit kompromisní a rozumné argumenty, aby zaujali ostatní a společně hledali řešení problému. Státy si na jedné straně nechťejí jednostranně poškodit ekonomiku, ale aspoň ty vyspělejší chápou, že se skleníkovými plyny budou muset něco dělat. Celá řada analýz ukazuje, že dopady změny klimatu – tedy v jistém směru náklady nečinnosti – mohou mít zásadní ekonomické dopady speciálně na některé regiony. Proto si i země, které se k věci zatím staví skepticky, začínají uvědomovat, že změnu klimatu nelze podceňovat, a to je určitě posun dopředu.

Změnila se pozice USA, které dosud nebyly k jednáním příliš vstřícné, po loňské hurikánové sezóně a katastrofě v New Orleans?

Určitě, i když to tak možná navenek nevypadá. Tlak veřejnosti, a to jak laické, tak i odborné, v USA roste a mnohem víc se tam o tom diskutuje. Vzniká celá řada lokálních iniciativ, v jejichž rámci se realizují různá opatření na snížení emisí skleníkových plynů. USA také investují poměrně hodně prostředků do výzkumu a vývoje nových technologií. Rozhodně nespí, není to tak, že by nedělaly nic. Na druhou stranu doktrína Bushovy administrativy je jasná a dokud tam nedorazí ke změnám na nejvyšší úrovni, tak se oficiální postoj USA k Protokolu jako takovému nejspíše nezmění.

Kjótský protokol ale přece odmítli i demokratičtí kongresmeni...

To je pravda. Převládl názor, že Kjóto by mělo pro USA zásadní negativní vliv, a toho se chtěli vyvarovat.

Roli samozřejmě hraje i lobby těžařských a průmyslových firem. Ale hurikány i další vědecké poznatky napomáhají tomu, že se tam nálada mění, a poměr sil je tam dnes přece jen jiný. Řada vlivných osobností už připouští, že změna klimatu je reálné nebezpečí a je třeba se s tím zabývat. Jejich přístup se ale nezmění z roku na rok, je tam dost velká setrvačnost. Navíc USA měly sice zásadní výhrady vůči Kjótskému protokolu, ale ne vždy byl v debatách jejich přístup destruktivní, většinou jednání neblokovali. Přístup USA ovlivňuje i mnohé další země, které dokáží sjednotit, a hodně se očekává, jaký zaujmou k dílčím problémům postoj. Odpůrci protokolu ale zdaleka nejsou tak jednotní, celá řada států má k jednání celkem konstruktivní přístup, což samozřejmě jejich pozici v jednáních oslabuje, takže třeba nakonec skupina zemí, která má vůli pokračovat, převáží. USA budou vždy hrát klíčovou roli, ale ve chvíli, kdy budou víc a víc osamoceny, na to budou muset brát ohled.

Jak pozici zastávaly Indie a Čína?

To jsou na jednu stranu země, které dnes závazek nemají a jsou si vědomy toho, že ekonomicky rostou a že omezování emisí by pro ně mohlo mít negativní ekonomické dopady. Ale vědí také, že Evropská unie je pro ně do budoucna klíčový ekonomický partner a že mají-li se vymanit z pozice rozvojové země, nemohou problém nadále ignorovat. Jinou pozici mají chudé země typu Mauritánie či pobřežních zemí Asie, kde dopady mohou být velké a země nemají ekonomickou sílu s tím něco dělat. Indie a Čína ale nechťejí svým zásadně negativním postupem kalit své vztahy s Unií a vědí, že jejich přístup není do budoucna udržitelný.

A Saudská Arábie? Ta ráda vystupuje jako rozvojová země, ač je to nepochybně velmi bohatý stát, který by se na řešení měl jistě také podílet...

Určitě. Podle ekonomických parametrů rozhodně nejde o rozvojovou zemi, ale v OSN je tak řazena. Saudové se snažili otázku adaptačních opatření pojmout tak, že oni jsou vlastně země postižená tím, že se bude těžit méně ropy, a přišli s tím, že by se jim měl tento efekt kompenzovat, což je samozřejmě absurdní. Země OPEC jsou vůbec z hlediska vyjednávání jednou z nejnáročnějších skupin, musí se na ně velmi diplomatically a opatrně. Saudové mají dobré odborníky a navíc jsou schopni motivovat chudé africké země třeba i tím, že jejich delegátům platí cestu na konferenci, takže oni se jí pak cítí zavázáni a pomáhají prosazovat jejich destruktivní nápady. Jsou to rozhodně těžcí soupeři, kteří kromě toho, že jsou kvalitně připraveni, zvládají i taktiku jednání a všelijakých zákulisních vztahů. Na závěr jednání v Montrealu se ukázalo, že i oni mohou být ve svém postoji poněkud osamoceni a jejich aktivita poklesla.

Jednalo se o vybalancování mezi opatřeními na snížení emisí a adaptačními opatřeními?

Otázka adaptací samozřejmě předmětem jednání byla. Dnes je už jasné, že změna klimatu nastává a orientace jen na mitigační opatření (snižování emisí) není dostačující. Už proto, že nastartované procesy mají velkou setrvačnost. Například i kdyby se dnes zastavil růst koncentrací CO₂, tak růst hladiny moří bude trvat ještě několik desetiletí. Na změny se musíme adaptovat a z ekonomického hlediska je rozumné hledat rovnováhu mezi opatře-

ními mitigačními a adaptačními. Dopady změny klimatu se obvykle projevují v regionech, které změny nezpůsobily a často mají velmi malou možnost se s nimi samy ekonomicky vypořádat.

Kdo by tedy adaptační opatření platil?

To je velmi citlivá otázka. Samozřejmě, že u vyspělých zemí se na jak motivačních, tak i adaptačních opatřeních podílí daný stát. Jiná situace je u rozvojových zemí – ty jsou do značné míry závislé na pomoci těch bohatších. S hurikánem Katrina se jinak dokáží vypořádat USA a jinak Bangladéš, tam by hrozila humanitární katastrofa řádově jiných rozměrů. V afrických zemích může mít prodloužení období sucha o týden fatální důsledky. Jsou prostě oblasti, kde vyspělejší státy musí pomoci, kde si s tím chudé země nedokážou poradit – chybí jim peníze, infrastruktura, efektivní řízení a organizace a tak dále.

Vytvořil se už fond, ze kterého by se tato opatření platila?

O tzv. Adaptačním fondu se hodně hovoří, ale vedou se velké spory o tom, jak nastavit mechanismus čerpání finančních prostředků, které by měly být distribuovány přes GEF. Nehledě na to, že rozvojové státy často nejsou stabilní demokracie a vyspělé země mají řadu zkušeností s tím, že peníze na bohuľibé účely skončily úplně jinde. To by se minulo účinkem. Obecně lze říci, že vyspělé státy mají zájem transferovat finanční prostředky transparentním způsobem s jasnou kontrolou jejich čerpání, ovšem rozvojové státy se takto pojaté kontrole často brání. Jednání pokračují, jedná se o jednu z citlivých oblastí, kde ale především rozvojové země mají zájem jednání uzavřít co nejdříve. Neznamená to ale, že by transfer prostředků mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi nefungoval již nyní – existuje celá řada kanálů, kterými vyspělé státy pomáhají rozvojovým zemím, ať už v podobě kapacitního posílení, transferu technologií či jiných opatření. Značným přispěvatelem je i samozřejmě EU.

Jednalo se i o tom, že země EU 15 jsou zatím se snižováním emisí značně na štíru?

Na pořadu konference toto téma takhle konkrétně samozřejmě nebylo, ale je docela zajímavé sledovat, jak se v rámci Unie debata začíná měnit od bezbřehého optimismu před několika lety po vztyčené varovné prsty, že má-li Unie posunovat změnu klimatu kupředu, tak musí být důvěryhodný partner a s tím souvisí i otázka toho, jak se sama vypořádává se svými vlastními závazky. Kdyby se ukázalo, že má sama se splněním svého cíle problémy, tak celé věci zasadí zásadní ránu. Zatím ale panuje přesvědčení, že se Kjótského cíle podaří dosáhnout. Těžko to lze zatím hodnotit. Emise doposud příliš neklesly, ale země EU hodně spoléhají na obchodování s povolenkami, které by mělo být v letech 2008 – 2012 jedním ze zásadních nástrojů. Řada států bude muset v tomto období na svůj vlastní průmysl vyvinout mnohem větší tlak než předtím, přičemž se dá čekat, že průmysl bude jistě vyvíjet protitlak. Spoléhají i na to, že mnoho opatření se teprve rozbíhá a své efekty teprve přinese. Projeví se například účinek směrnic přijatých v posledních letech a podobně.

Patnáctka starých členských zemí tedy nemůže připustit, že by Kjótského cíle nedosáhla, ale její uvažování se už dostává do mnohem realističtější podoby.

A zjišťuje, že to nebude jednoduché. Povede se jistě velká diskuse o tom, zda jsou podobné závazky do budoucna udržitelné, a to ovlivní i podobu řešení po roce 2012. Všechna opatření musí totiž někdo zaplatit, proto se v přístupech Unie asi nyní objeví větší míra ekonomických úvah a pragmatismu. To je ostatně i největší výtká USA – že enormní tlak bez toho, že by se přidaly i ostatní země, zatíží průmysl neúměrnými náklady s dopady na konkurenceschopnost. Ekonomika je dnes zkrátka globální a výrobu lze přesunout skoro kamkoli. A navíc EU jako celek se potýká s ekonomickými problémy a velkým zemím se příliš nedaří překonat své dlouhodobé problémy.

Je pak samozřejmě otázka, jak uchopit velmi ambiciózní závazky typu „snížit znečištění o 40 % do roku 2050“. On totiž rok 2050 přijde relativně brzy! Unie si musí udělat velmi detailní analýzu, jak by toho chtěla dosáhnout.

Bez nějaké zásadnější ekologické reformy, která by snížila spotřebu fosilních paliv, to asi není myslitelné...

Takto výrazná redukce souvisí se zásadními strukturálními změnami v ekonomice, především v produkci energií a podobně. Je-li velká poptávka po energii a mají-li emise klesat, musíme si odpovědět na otázku, čím budeme fosilní paliva nahrazovat, když potenciál obnovitelných zdrojů je relativně omezený? Je ekonomika schopna unést náklady s tím spojené? Je ekonomika ochotna tyto náklady vůbec nést? To všechno jsou velmi zásadní otázky. Řekneme-li ono pověstné A – chceme snížit emise tak a tak, musíme říci i ono B – jak toho chceme dosáhnout, a také C – kolik to bude stát a jaký to bude mít vliv na ekonomiku. A to rozhodně není jednoduché.

Jistě. Ale jsou opatření, která mohou spotřebu energie výrazně snížit – třeba důsledná výstavba nízkoeenergetických a pasivních budov, protože budovy jsou v našem klimatu velmi značným spotřebitelem energie.

To je pravda, ale je to věc, kterou se nepodaří změnit z roku na rok. Jde i o změnu myšlení lidí. Nízkoeenergetické domy, ekologické automobily či nízkoe emisní technologie jsou dražší a ve chvíli, kdy se někdo rozhoduje čistě podle ekonomických parametrů, tak po nich většinou nesáhne. Jsou tu ale skupiny obyvatelstva, které tu kupní sílu mají, jen tyto věci nemají punc luxusního nebo žádaného zboží. Bude fajn, až bude ukázkou luxusu jezdit ve voze, který má spotřebu 3 litry/100km, a nikoliv ve voze, který připomíná nákladní automobil. Až se bude „nosit“ to, že se šetří, tak nám to velmi pomůže. Je to ale běh na delší trať. Hovoříme-li o redukci emisí v řádech desítek procent, nelze spoléhat na to, že ji dosáhneme tím, že lidé budou kupovat úsporná auta či stavět nízkoeenergetické domy – každé opatření má jen určitý potenciál, problém je třeba řešit komplexně. Změna klimatu souvisí s energetikou, dopravou, zemědělstvím i dalšími obory, nejde ji posuzovat jako nějaké oddělené téma. Pokud rozhodnutí a příprava politik nebude navzájem provázána, budeme dělat v řadě případech kontraproduktivní věci a nebudeme efektivní.

Děkuji za rozhovor.

Desetileté výročí česko-německé spolupráce v oblasti životního prostředí

Spolková republika Německo se řadí k tradičním partnerům České republiky v oblasti životního prostředí. Základy intenzivní česko-německé spolupráce byly položeny podepsáním *Dohody mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí* z 24. října 1996 (v platnost vstoupila 2. ledna 1999). V roce 2006 tedy uplyne deset let od jejího podpisu.

Spolupráce mezi oběma zeměmi je dále podporována *Smlouvou mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství* (podepsaná 12. prosince 1995, v platnosti od 25. října 1997), *Ujednáním mezi MŽP ČR a Ministerstvem ochrany životního prostředí, přírodních zdrojů a lesnictví Polské republiky a Spolkovým ministerstvem životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů SRN o výměně imisních dat v Černém trojúhelníku* (podepsané 17. září 1996) a *Smlouvou mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích* (podepsaná 19. září 2000, v platnosti od 1. ledna 2003).

Setkání prohlubují vztahy

Vzájemné česko-německé environmentální vztahy jsou rozvíjeny a prohlubovány četnými vzájemnými setkáními jak na úrovni ministrů a náměstků ministrů, tak na úrovni expertní. Intenzivní je taktéž regionální a místní spolupráce. Každoročně se koná zasedání Česko-německé společné komise pro životní prostředí, jejímž cílem je diskuse o aktuálním stavu politiky životního prostředí v obou státech, o činnosti pracovních skupin Komise¹ a o vzájemné spolupráci v jednotlivých oblastech životního prostředí. Komise pro životní prostředí se letos seje již posedmé, a to 3. - 4. 5. 2006 v Praze.

Vzhledem k federálnímu charakteru Spolkové republiky se na spolupráci s českou stranou kromě Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů podílejí také ministerstva životního prostředí spolkových zemí Sasko a Bavorsko.

Mezi klíčové oblasti spolupráce v uplynulých deseti letech patřila především přeshraniční spolupráce v oblasti životního prostředí, ochrana čistoty ovzduší s důrazem na oblast Krušných hor, ochrana přírody a krajiny, ochrana vod obecně nebo problematika hraničních vod (Česko-německá komise pro hraniční vody byla založena v roce 1998). Spolupráce též probíhá mezi Národními parky Šumava a Bayerischerwald a mezi Národním parkem České Švýcarsko a Nationalpark Sächsische Schweiz.

Společné projekty

Důkazem dobré a fungující spolupráce na poli životního prostředí jsou například tzv. společné (česko-německé) *pilotní projekty na ochranu životního prostředí*, jejichž cílem je předcházet zátěži životního prostředí nebo tuto zátěž alespoň snížit. V dřívějších letech byly projekty zacíleny především na oblast čistoty vod, později se těžiště podpory přesunulo do oblasti čistoty ovzduší a energie. Dalšími důležitými okruhy podpory je také

ochrana klimatu a obnovitelné zdroje energie. Jako příklad uvedme projekt „Fond čistoty ovzduší“, „Elektrárna Tisová I - výstavba fluidního kotle“ či projekt „Větrný park Loučná“, který byl realizován v únoru 2004. V červenci 2005 byla uzavřena zatím poslední dohoda o vzniku pilotního projektu Větrný park Rusová.

Česká republika a Spolková republika Německo se společně podílejí i na tzv. *twinningových projektech*. Jejich podstatou je dlouhodobé působení státních úředníků členských zemí EU v odpovídajících institucích přistupujících a kandidátských zemí při plnění úkolů spojených s přípravou na vstup do Evropské unie. Před vstupem do EU Německo podpořilo Českou republiku právě prostřednictvím *twinningových projektů* programu Phare, např. „Posílení institucionální a regulační kapacity environmentálního sektoru v ČR“, který probíhal v letech 1999 až 2001. Až do roku 2005 byla česká strana příjemcem pomoci několika dalších *twinningových projektů* s Německem. Jednalo se o projekty „Implementační struktury pro IPPC a integrovaný registr znečištění IRZ“, „Instituce pro povolování a monitoring v oblasti kvality ovzduší“ a v neposlední řadě projekt „Environmental Information and Management System (CENIA)“, jehož cílem byla podpora při vzniku CENIA, české informační agentury životního prostředí.

Obě země také spolupracovaly na řadě projektů v oblasti životního prostředí v rámci programu Phare CBC (např. „Děčín – kanalizace a čistírna odpadních vod“ nebo „Hřensko – čistírna odpadních vod“). Nyní spolupracují na projektech v rámci programu INTERREG (např. projekt „Modernizace čistírny odpadních vod Vejprty“ nebo „Perspektivy Evropy – Ochrana životního prostředí v kontextu česko-bavorské spolupráce“).

Společná pomoc dalším zemím

V současné době se Česká republika jako členská země EU ve spolupráci s Německem podílí jako poskytovatel pomoci na projektech v Rumunsku. Od listopadu 2005 se tak například s německými experty účastní projektu „Implementace a vymáhání legislativy ES v oblasti IPPC“ v rumunské Craiově.

Těžištěm vzájemné spolupráce od vstupu České republiky do Evropské unie je reflexe na projednávání témata v rámci EU. V roce 2006 se spolupráce zaměří na oblasti úspor energie, podporu environmentálních technologií a samozřejmě bude pokračovat v již projednávaných oblastech, tj. ochrana vod, přírody, ovzduší, posuzování vlivů na životní prostředí apod.

PhDr. Šárka Strahalová,
odbor Evropské unie MŽP

¹ Životní prostředí a energie, Přeshraniční posuzování vlivů na životní prostředí, Přeshraniční ochrana čistoty ovzduší, Ochrana přírody a pracovní skupina pro realizaci Úmluvy EHK OSN o průmyslových haváriích, společné pilotní projekty v oblasti ochrany životního prostředí.

Lesy ve světě: současný stav, význam a výhledy

Přestože výraz les patří ve většině jazyků mezi velmi často a dlouhou dobu užívaná slova a jeho význam se zdá být každému naprosto zřejmý, při bližším vymezení tohoto výrazu se setkáváme s překvapivými problémy.

Co je les?

Obecně jsou lesy plochy nebo oblasti, v nichž jsou převládajícími životními formami stromy. Už tady narážíme na první problém. V současnosti totiž neexistuje žádná všeobecně přijímaná definice stromu. Protože stromy se vyskytují v mnoha různých ekosystémech v odlišné hustotě a v rozdílných formách, další názory na to, co vlastně je a co naopak není les, se značně rozcházejí. Až dosud bylo uveřejněno ve světě více než 400 definic lesa, zejména v legislativě, koncepcích, strategiích a programech jednotlivých států. Při podrobnějším pohledu zjistíme, že většině z nich chybějí kvantitativní kritéria. Četné definice odkazují na zápoj korun, což je podíl zemského povrchu, zastíněný korunami stromů v plném olistění.

S nejuznávanějším výkladem pojmu les přišla odborná instituce OSN, Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství (*Food and Agriculture Organisation, FAO*). Les chápe jako plochu souše větší než 0,5 ha, se zápojem korun přinejmenším 10%, která není prvotně využívána pro zemědělské či jiné nelesnické účely. Pokud jde o mladé porosty nebo oblasti, kde je růst stromů potlačen podnebím, stromy na daném stanovišti by měly být schopné dorůst do výšky 5 m a současně dosáhnout již zmiňovaného desetiprocentního zápoje korun. Za les jsou považovány také větrolamy a remízky širší než 20 m. Naopak mezi les nezapočítáváme porosty, založené primárně pro zemědělskou výrobu, jako jsou sady a nejrůznější zemědělsko-lesnické ekosystémy.

Jedna z nejvýznamnějších mezinárodních mnohostranných úmluv, zaměřených na širokou problematiku životního prostředí, Úmluva o biologické rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity, CBD*), přijala vymezení lesa podle FAO. *Lesní biologickou rozmanitostí* rozumíme variabilitu organismů žijících v lesích a ekologických procesů, jejichž jsou součástí: zahrnuje proto rozmanitost v rámci druhu i mezi druhy, ekosystémy a krajinou v lesích. Stejně jako každý jiný ekosystém, také *lesní ekosystém* můžeme vymezit v nejrůznějším měřítku. Jedná se o dynamický komplex společenstev rostlin, živočichů a mikroorganismů a jejich neživého prostředí, vzájemně působících jako funkční jednotka, v níž jsou klíčovou složkou právě stromy. Nedílnou součástí mnoha lesních ekosystémů jsou lidé včetně svých kulturních a hospodářských požadavků a požadavků na životní prostředí.

I když některé státy využívají pro vymezení lesa kvantitativní kritéria, jejich definice se významně liší a odrážejí spíše lesnický potenciál dané země než celosvětový standard. Zatímco v Estonsku musí mít les plochu nejméně 0,5 ha, v pralesy bohaté Papui – Nové Guinei je to 100 ha. Navíc není výjimkou, že v určité zemi používají různé instituce rozdílná kritéria. Lesní služba Spojených států Ministerstva země-

dělství (*USDA Forest Service*) definuje les 25% zápojem korun, naproti tomu Služba Spojených států pro národní parky (*U.S. National Park Service*) pokládá za les porost stromů se zápojem přinejmenším 60 %.

V této souvislosti musíme upozornit, že jiné mezinárodní mnohostranné úmluvy, organizace a iniciativy se shodly na odlišných kvantitativních kritériích. Některé nevládní organizace kupř. připomínají, že současná definice FAO umožňuje vládám vydávat za les nejen křovinatý buš, ale i vinice! Navrhují proto při hodnocení krajinného (zemského) pokryvu jako les jednak zvýšit nezbytný zápoj stromů na přinejmenším 30 %, jednak v lese nevidět jen skupinu stromů na dané ploše, ale skutečně funkční ekosystém. V r. 2002 FAO a další mezinárodní mezivládní a nevládní instituce včetně sekretariátu CBD, sdružené v Panelu pro spolupráci v lesích (*Collaborative Partnership on Forests, CPF*), svolali dvě setkání odborníků, aby se pokusili sladit definice, týkající se lesa a používané různými aktéry mezinárodní péče o les. Úsilí dosáhnout v tomto směru větší shody pokračuje, z angličtiny bylo rozšířeno na termíny ve

Severský les, označovaný jako tajga, tvoří jehličnany s příměsí malolistých dřevin. Jedná se o nejrozsáhlejší biotom na Zemi. Porost na břehu Monroeova jezera v kanadské provincii Québec

francouzštině a španělštině a nyní se zaměřuje na otázku, co je přirozený (přírodní) les, co je rozumné považovat za monokulturu a pěstovaný les a jak určit nejnížší smysluplný zápoj korun, který by měl porost mít, abychom jej oprávněně považovali za les.

V legislativě ČR se lesem podle § 2 zákona č. 289/1995 Sb. o lesích, v platném znění, rozumějí porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. Lesními porosty zákon označuje stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách naplňují funkce lesa. Funkcemi lesa zákon míní přínosy podmíněné existencí lesa, které se člení na produkční a mimoprodukční. Vedle produkční funkce, tedy oné tradiční, hospodářské, kterou zůstává především tvorba dřevní hmoty, vykonává les další významné a v životním prostředí nezastupitelné funkce, souhrnně označované jako mimoprodukční, ekologické (viz níže).

Stav, trendy a příčiny celosvětového úbytku lesů

Protože se pro les používají nejrůznější vymezení, liší se i názory na to, jakou plochu na Zemi lesy vlastně zaujímají. Zatímco pro původní lesy se uvádí plocha 13 milionů km², pokud do definice začleníme všechny typy přírodních a pěstovaných lesů včetně monokultur, dostaneme se k hodnotě přibližně 53 milionů km². Podle uznávaných údajů FAO, která v lednu 2006 ve zprávě *Hodnocení světových lesních zdrojů v r. 2005 (Global Forest Resources Assessment 2005, FRA 2005)* uveřejnila nejúplnější a nejnovější údaje o lesích na Zemi, činí současná rozloha lesů na naší planetě 40 milionů km². Jen pro zajímavost, uvedená plocha se přibližně rovná rozloze amerického kontinentu a odpovídá 30 % světové souše. Dvě třetiny světových lesů se nacházejí jen v deseti zemích. Patří mezi ně Rusko, Brazílie, Kanada, USA, Čína, Austrálie, Demokratická republika Kongo, Indonésie, Peru a Indie.

Hodnocení stavu světových lesů, které probíhá v pětiletých až desetiletých intervalech, koordinuje FAO od r. 1946. V r. 2005 se ho zúčastnilo více než 800 osob včetně 127 oficiálně jmenovaných zpravodajů v jednotlivých zemích. Zpráva zkoumá současný stav a vývojové trendy 40 proměnných jako je rozloha, využití a přispěvek lesů pro národní hospodářství s cílem postihnout všechny přínosy, poskytované lidem tímto základním typem ekosystémů.

Ačkoliv jsou pro ochranu prostředí a existenci lidstva lesy bez nadsázky životně důležitým typem vegetace, v celosvětovém měřítku se od vzniku lidské civilizace jejich stav zhoršuje a rozloha se snižuje. Odhadujeme, že bez vlivu člověka by lesy a lesnaté oblasti na Zemi pokrývaly polovinu souše. V uplynulých 8000 letech zmizelo na naší planetě 45 % původních ploch lesů, přičemž tři čtvrtiny tohoto dramatického úbytku připadají na poslední dvě století. Lesy zcela zmizely ve 25 zemích a dalších 29 států přišlo o více než 90 % svých původních lesů.

Zatímco v Evropě a v Severní Americe se v důsledku zalesňování lesní i nelesní půdy, finančně podporovaného vládami řady států a v Evropské unii (EU) i z prostředků Evropských společenství (ES), rozloha lesů i jejich biomasa zvyšuje, celkově na ze-

Přestože tropické deštné pralesy zaujímají jen 6 – 7 % zemské souše, žije v nich přinejmenším polovina všech druhů. Pohled do interiéru původního tropického deštného pralesa v Kuala Selanger Nature Park v kontinentální Malajsii

měkouli v období 2000 – 2005 ubylo ročně 73 000 km² lesů (0,18 % jejich rozlohy). Většina této plochy připadá na přírodní lesy v tropech. Relativně dobrou zprávou zůstává, že se odlesňování v globálním měřítku zpomalilo: v desetiletí 1990 – 2000 každoročně z povrchu Země zmizelo 89 000 km² lesa. Protože úbytek lesů v globálním měřítku do určité míry snižuje uvedené zalesňování a přirozené rozšiřování lesů v procesu sukcese, ve skutečnosti lidé vykácí, vypálí a zničí za rok 143 000 km² původních lesů. Nejvíce lesů – 43 000 km² – zmizelo přičiněním lidí v uplynulých pěti letech v Jižní Americe. Na jihoamerický subkontinent se v tomto směru dotahuje Afrika, kde odlesnění zasáhlo ve stejném období 40 000 km². Rozsáhlé vysazování lesů v Číně způsobilo, že v Asii již nedochází k jejich absolutnímu úbytku: na největším kontinentě lesů v současnosti naopak přibývá. V Evropě se celková lesnatost nadále zvyšuje, i když pomaleji než v období 1990 – 2000. Řada studií přitom opakovaně potvrdila, že popsané velkoplošné odlesňování může negativně ovlivnit fungování zbytků původních lesních ekosystémů.

Jak jsme již uvedli, v celosvětovém měřítku tvoří původní lesy (lesy složené z původních druhů, v nichž

Přechod mezi mokřadem a lesem představují zalesněné mokřady na zavodněné nebo zaplavované půdě. Známý sladkovodní mokřad Atchafalaya Baya ve státě Louisiana (USA) s typickými cypřišovými porosty hostí řadu vodních ptáků a ryb, chráněných podle zákona o ohrožených druzích

nenajdeme jasně zřetelné příznaky lidské činnosti a v nichž ekologické procesy nejsou významně narušeny) 36% celkové lesní plochy. V některých evropských zemích a v Japonsku se v důsledku dlouhodobé ochrany a citlivé obnovy určitých lesních komplexů plocha původních lesů zvyšuje.

Naopak monokultury, tvořené nepůvodními druhy, v současnosti zabírají 1,4 milionů km² (3,8% celosvětové lesní plochy na Zemi): tři čtvrtiny z nich lidé pěstují pro dřevní hmotu. Každoročně ve světě přibývá 28 000 km² těchto nepůvodních produkčních monokultur.

Pokud jde o počet druhů (druhovou bohatost neboli alfa-diverzitu) stromů, málokdo ví, že ve většině oblastí tvoří více než polovinu dřevní hmoty tamějších lesů pouze deset druhů stromů. Druhovná bohatost stromů se v jednotlivých státech z pochopitelných důvodů liší: na Islandu rostou tři původní druhy stromů, v Brazílii jich najdeme 7870. V celosvětovém měřítku připadá na každý stát pět druhů stromů klasifikovaných podle propracovaných kritérií IUCN – Světového svazu ochrany přírody pro zařazování druhů do červených seznamů jako globálně zranitelné, ohrožené nebo kriticky ohrožené.

Produkční a mimoprodukční význam lesů pro ochranu prostředí

Lesy mají pro naši civilizaci nepřehlédnutelný hospodářský význam. Kromě více než 3,1 miliard m³ dřevní hmoty (0,69% celkového objemu dřeva „na stojato“ neboli na pni na naší planetě), které lidé podle údajů FAO v r. 2005 získali z lesů, ovlivňují život stovek milionů obyvatel Země i nedřevní lesní produkty. Jedná se o maso lesních živočichů neboli bushmeat, ratan a vlákniny, med, jedlé rostliny, léčiva, aromatické látky či přírodní barviva. Těžba dřeva roste nejvýrazněji na africkém kontinentě. Údaje FAO hovoří o tom, že téměř polovinu získané dřevní hmoty lidé spotřebují jako palivo. Protože toto číslo nezachycuje nehlášenou těžbu, bude skutečný podíl dřeva, určeného na otop, bezpochyby mnohem vyšší. Tržní hodnota dřevní hmoty, vytěžené v r. 2005 hlavně pro dřevozpracující průmysl, činí 64 miliard USD (asi 1,5 bilionu Kč). V lesním hospodářství (s výjimkou dře-

vozpracujícího průmyslu) je podle oficiálních údajů jednotlivých vlád zaměstnáno 10 milionů lidí: počet pracovníků v lesním hospodářství bude i v tomto případě reálně vyšší.

Kombinovaná ekonomická hodnota netržních, tedy ekosystémových a společenských služeb, může podle novějších názorů převýšit ekonomickou hodnotu, vyplývající z využívání dřevní hmoty.

Ekosystémové služby jsou procesy a podmínky přírodních ekosystémů, které podporují činnost člověka a udržují jeho existenci na Zemi, jako je fotosyntéza, udržování poměru prvků v atmosféře, půdotvorné procesy apod.

Hlavní služby poskytované lesními ekosystémy zahrnují:

- stabilizaci podnebí
- regulaci koloběhu vody v místním měřítku a v určitých větších částech světa (udržování vodního režimu)
- zprostředkování koloběhu uhlíku, hlavně jako lapáče (pohlcovače) uhlíku
- stabilizaci půdy včetně omezování rozšiřování polopouští a pouští, zpevňování písčinych dun a ochrany pobřeží
- ochranu povodí
- kulturní hodnoty (estetické, duchovní, rekreační).

Je pochopitelné, že celou šíři ekosystémových služeb mohou poskytovat pouze lesy zdravé, fungující optimálním způsobem.

Lesy hrají rozhodující roli v globálním koloběhu uhlíku a následně při urychlování nebo zpomalování změny podnebí. Představují totiž v mnoha oblastech klimaxové stádium vývoje ekosystémů, které dosahuje největšího možného obrátu energie a živin. Na základě výzkumu suchozemských zdrojů a propadů uhlíku se předpokládá, že lesy mají značnou schopnost lapat uhlík a do určité míry tlumit kolísání koncentrace CO₂ v ovzduší. Uchovávají totiž asi polovinu světových suchozemských zásob organického uhlíku a lesní biomasa tvoří 80% suchozemské biomasy. Přispívají tak více než dvěma třetinami k celosvětové suchozemské čisté primární produkci (celková energie nahromaděná v biomase rostlinami fotosyntézou, která je k dispozici jako potrava pro následné konzumenty v potravním řetězci).

Množství uhlíku uchovávaného v lesní biomase, mrtvé dřevní hmotě, hrabance a půdě dohromady je asi o polovinu větší než množství uhlíku v ovzduší. Nejvyšším absorpčním potenciálem se vyznačují původní lesy, které mohou pohlcovat až dvakrát více uhlíku než lesy obhospodařované člověkem. Proto zachování a další rozšiřování původních nenarušených lesních ekosystémů představuje mnohem jistější a také účinnější strategii, jak napomoci snižovat dopady současné a očekávané změny podnebí, než výsadba nových monokultur, byť z geneticky původního materiálu. Naopak odlesňování, poškozování lesů a špatná péče o ně snižují obsah uhlíku, zadržovaného v lesích. Podle údajů FAO poklesl v posledních 15 letech obsah uhlíku v lesních porostech v Africe, Asii a Jižní Americe, a to právě v souvislosti se zmiňovaným velkoplošným ničením lesů a jejich přeměnou na jiné způsoby využívání území, nejčastěji na zemědělskou půdu. Jen množství uhlíku uvolněného každoročně do ovzduší odlesňováním v Brazí-

lii a Indonésii odpovídá 80 % celkových emisí uhlíku, o které by měly smluvní strany Kjótského protokolu snížit svou produkci skleníkových plynů v období 2008 – 2012. Lesy v jiných částech světa nestačí tento úbytek vyrovnat, takže se celková zásoba uhlíku v lesích v celosvětovém rozsahu snížila ve sledovaném období o 1,16 Gt za rok.

Více než tři čtvrtiny pitné vody na Zemi pochází ze zalesněných povodí. Ze 105 největších měst světa přinejmenším třetina využívá vodu právě ze zalesněných povodí. Snižování lesnatosti a životaschopnosti lesních ekosystémů s sebou přináší zhoršení kvality pitné vody: naopak se zvyšuje výskyt přírodních pohrom jako jsou záplavy, sesuvy půd a eroze. Protože dnes žije v celosvětovém měřítku více lidí ve městech než na venkově, lesy se stávají důležitějším místem, kde se lidé rekreují a tráví volný čas, než tomu bylo až donedávna. Nicméně 42 % světových povodí již přišly o více než tři čtvrtiny lesů. Ochrana vodních zdrojů a půdy slouží na Zemi 3,48 milionů km², tedy 9 % celkové rozlohy lesů. Lesy mají mimořádný kulturní význam a nezastupitelnou roli hrají i v duchovním životě obyvatel naší planety.

V současnosti žije v lesích asi 1,2 miliard obyvatel naší planety. Z nich 350 milionů, což představuje 5 % světové populace, většinou těch nejchudších, závisí na lesích a produktech z nich existenčně.

Není žádným tajemstvím, že lesy na Zemi nejsou ani zdaleka využívány udržitelným způsobem: jak jsme již uvedli, ubývají větší rychlostí, než se stačí obnovovat, ať už přirozeným způsobem nebo vysazováním. Za hlavní důvod tohoto stavu považujeme:

- malou podporu politiků a nejširší veřejnosti ochraně a udržitelnému využívání lesů
- pokračující úbytek lesů v důsledku získávání nové zemědělské půdy a špatné péče o lesní ekosystémy
- tradiční zaměření lesnictví na produkci dřeva
- podcenění významu lesa při péči o krajinu a při územním plánování
- probíhající a očekávanou změnu podnebí a zrychlující se přirozené a člověkem vyvolané vnější zásahy (disturbance), pozorované v různých biomech během uplynulých deseti let
- nelegální těžbu v mnoha rozvojových a postkomunistických zemích.

Přibližně 104 000 km² lesů ohrožují podle oficiálních informací požáry, ekonomicky závažné druhy včetně hmyzu a patogenních organismů a přírodní jevy jako jsou sucha, větry, sníh a záplavy. Protože FAO přiznává, že aktuální informace nejsou v tomto směru v některých částech světa úplné (kupř. o lesních požárech v Africe), bude plocha lesů ovlivněných zásahy zvnějšku bezpochyby mnohem větší.

Pokud jde o vlastnictví lesů, i přes jejich narůstající privatizaci zůstává 84 % světových lesů ve vlastnictví státu, obcí, místních společenství nebo družstev. Privátní vlastnictví lesní půdy je rozšířeno zejména v Severní Americe, Střední Americe, Evropě s výjimkou Ruska a v Oceánii.

Stav, trendy a příčiny úbytku lesní biologické rozmanitosti

Ze základních typů ekosystémů mají pro zachování suchozemské biologické rozmanitosti na

všech třech hlavních úrovních (geny/jedinci, populace/druhy, společenstva/ekosystémy/krajina) zdaleka největší význam původní lesy. Lesy hostí více než polovinu známých druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, zejména v tropech. Genetické zdroje, které poskytují lesní organismy, mohou mít netušený význam, protože dnes jich využíváme jen nepatrný zlomek. Více než 12 % z 270 000 vědou popsaných rostlinných druhů a tři čtvrtiny v současnosti se vyskytujících druhů savců ohrožuje popsáný úbytek lesů. Osm z každých deseti center rostlinné rozmanitosti se nachází v lesích: obdobné centrum osídluje nejméně 1000 druhů a 100 endemitů cévnatých planě rostoucích rostlin.

Nejvýznamnější činitele vyvolávající úbytek lesní biologické rozmanitosti souvisejí s lidskou činností:

- přeměna původních lesů na zemědělskou půdu, hlavně na pozemky určené k pěstování zemědělských plodin, ale také z řady jiných důvodů včetně rozvoje infrastruktury (výstavba silnic, železnic, elektráren a rozvodů elektrické energie, rozšiřování měst)
- rozpad (fragmentace) lesních biotopů na menší plochy
- lesní požáry způsobené člověkem
- nadměrná pastva
- necitlivé obhospodařování lesů včetně jejich kácení
- získávání nedřevních lesních produktů
- sběr dřeva na otop
- záměrné i náhodné vysazování a zavlékání invazních nepůvodních rostlinných a živočišných druhů
- těžba nerostů a ropy
- znečišťování prostředí cizorodými látkami včetně kyselých dešťů.

Kromě nich považujeme za jednu z hlavních hnacích sil, která bude v blízké budoucnosti ovlivňovat celosvětovou lesní biologickou rozmanitost, již zmiňovanou změnu podnebí.

Na rozdíl od ostatních základních typů ekosystémů jsou lesy v globálním měřítku poměrně dobře zastoupeny v chráněných územích. Ochrana biologické rozmanitosti slouží 11 % všech světových lesů. Od r. 1990 se rozloha chráněných lesů na Zemi zvýšila o 960 000 km². Nejmenší podíl chráněných lesů (5 %) najdeme v Evropě. Nicméně

Znečištění ovzduší, zejména kyselá dešť, vážně poškodily lesy především v severních pohraničních oblastech ČR. Na snímku imisní holina a mrtvý les v okolí přehradní nádrže Souš v Jizerských horách v r. 1991

Galeriový les, rostoucí zejména podél vodních toků, patří mezi suché tropické lesy (národní park Nakuru, Keňa)

skutečný stav ochrany, povolené působení člověka, příprava kvalitních plánů péče a jejich naplňování, kapacity a kompetence odpovědných úřadů se v jednotlivých státech a kontinentech významně liší. Četná lesní chráněná území musíme označit jako parky na papíře a chráněné lesy stejně jako jiná chráněná území čelí a budou čelit mnoha problémům.

Budoucnost světových lesů

Účinné a rychlejší naplňování koncepce udržitelného lesního hospodaření by mohlo do značné míry snížit výše uvedené hrozby a omezit na nejmenší možnou míru poškozování lesů a lesní biologické rozmanitosti. Nevládní organizace a uznávání odborníci doporučují, aby pětina lesů, přednostně původních porostů, na Zemi byla účinně chráněna v chráněných územích. Zachování a udr-

žitelné využívání lesů budou vždy představovat nezbytný kompromis mezi ochranou reprezentativního vzorku lesní biologické rozmanitosti určité oblasti a jejím udržitelným rozvojem. Přechod na udržitelné způsoby hospodaření (odhaduje se, že lesní hospodářství v tropických oblastech splňuje kritéria udržitelnosti pouze z 5 %) však kromě kompromisů vyžaduje nezbytné investice do péče o lesy a s ní spojených odvětví národního hospodářství a skupin obyvatelstva.

*RNDr. Jan Plesník, CSc.,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha
Mgr. David Vačkář,
Centrum pro otázky životního prostředí UK Praha
JUDr. Vojtěch Stejskal, PhD.,
Právnická fakulta UK Praha
Foto 5x Jan Plesník*

CENIA se chová šetrně k životnímu prostředí

cenia

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, vyhlásila podle normy ISO 14 021 o environmentálních značkách a prohlášeních vlastní environmentální tvrzení v tomto znění:

Činnosti a odborné informační služby CENIA, české informační agentury životního prostředí jsou zajišťovány a poskytovány zodpovědně s ohledem na životní prostředí.

„Toto vyhlášení není jen planou proklamací, ale zavazuje všechny zaměstnance agentury CENIA k chování, které co nejméně zatíží životní prostředí,“ řekl při této příležitosti Ing. Jiří Hradec, ředitel agentury. „Tvrzení je prvním krokem v přípravě na zavedení normy ISO 14 001 a následně k získání certifikátu EMAS, který je nejprestižnějším oceněním chování příznivého k životnímu prostředí,“ dodal Ing. Hradec.

Opatření se týkají snížení spotřeby papíru, hospodaření s energiemi, preference ekologicky šetrných výrobků a dalších změn. CENIA se snaží zejména o elektronizaci úředního provozu, postupně jsou měněny žárovky za úsporné zářivky, omezuje se vytápění chodeb, zvýšila se kontrola vypínání spotřebičů v mimopracovní době. Tam, kde je to možné, používají se pouze výrobky, které mají označení „Ekologicky šetrný výrobek“. Jsou to dopisní obálky, papíry, toaletní potřeby, mycí a čisticí prostředky a jiné. Průběžná osvěta a zvyšování environmentální odpovědnosti všech zaměstnanců je podpořena jejich školením.

Celé environmentální tvrzení je umístěno na webových stránkách agentury, www.cenia.cz.

(tisková zpráva CENIA)

Centrum pro podporu občanů pomůže prosazovat právo na zdravé životní prostředí v regionech

Centrum pro podporu občanů sdružení Arnika se sídlem v Praze otevřelo tři nové regionální pobočky v Děčíně, Ostravě a v Jihlavě.

Centrum pro podporu občanů již deset let bezplatně pomáhá občanům s řešením případů, které se týkají poškozování životního prostředí v jejich okolí. Tato podpora bude od nynějška dostupná i pro obyvatele Ústeckého a Moravskoslezského kraje a Vysočiny. Na Centrum se mohou obrátit také představitelé obcí a pracovníci státní správy.

Centrum nabízí konzultace především v oblastech odpadového hospodářství, kácení stromů, práva na informace či soustavy Natura 2000. Pomáhá také občanům s účastí ve správních řízeních a se zakládáním nových občanských sdružení. Centrum rovněž podporuje účast veřejnosti v rozhodovacích procesech. Ve zvláště závažných případech nabízí i právní pomoc.

Pobočky se budou soustředit na známé kauzy – například labské jezy, havarovanou skládku v Pozdánkách či průmyslovou zónu Dolní Lutyně. Zároveň jsou však připraveny zabývat se i novými případy.

Centrum pro podporu občanů vzniklo v roce 1996. Regionální pobočky naváží na dosavadní činnost Arniky, která má v příslušných krajích na kontě již několik úspěšně vyřešených případů. Šlo například o záchranu stovek stromů, parků a dětského hřiště v Ostravě, zastavení ničení Jílovského potoka u Děčína vyléváním betonu ze stavby dálnice D8 nebo zrušení projektu na výstavbu průmyslového polygonu Škoda Auto v milovických lesích. Za dobu své existence přispělo Centrum ke vzniku téměř stovky nových občanských sdružení a řadě z nich pomohlo

prosadit hlas veřejnosti tam, kde jej představitelé moci nechťeli slyšet.

Podle vedoucího Centra pro podporu občanů sdružení Arnika Martina Skalského se chce organizace věnovat zejména případům, kdy dochází k selhání státní správy. „Legislativa na ochranu životního prostředí je kvalitní, problémem je její dodržování. Býváme svědky nekompetentního rozhodování úředníků a různých vlivů investorů na státní správu. Problém je také to, že úřady si nezvykly adekvátně informovat občany a lidé se tak o většině projektů dozvídají příliš pozdě na to, aby je mohli účinně ovlivnit.“ Cílem Centra je podle Skalského zvýšit účast občanů na rozhodování o nových stavbách i koncepcích – například územních plánech či plánech odpadového hospodářství. „Chceme posílit hlas obyvatel měst a obcí, protože o budoucnosti by neměli rozhodovat jen politikové a úředníci.“

Podrobné informace o kontaktních adresách a telefonech regionálních poboček Centra pro podporu občanů, jejich službách a aktuálně řešených kauzách je možné najít na internetu: www.cepo.arnika.org.

Činnost regionálních poradenských kanceláří Centra pro podporu občanů podporuje Evropská unie z prostředků programu Transition Facility 2004, prostřednictvím Nadace pro rozvoj občanské společnosti.

(z tiskových materiálů Sdružení Arnika)

EkoWATT oslavil 15. narozeniny

V prosinci roku 1990 byla založena organizace EkoWATT jako Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie. Letos proto EkoWATT oslaví svých „sladkých šestnáct“.

EkoWATT, Centrum pro obnovitelné zdroje a efektivní využívání energie (The RES & EE Centre), česká nezávislá nezisková a nevládní organizace, byla založena v roce 1990 jako studentské občanské sdružení. Vybíjí činnost zejména jako nezávislá poradenská společnost v oblasti energetiky, ekonomiky a životního prostředí.

EkoWATT je nositelem certifikátu jakosti podle modelu ČSN EN ISO 9001:2001 udělený Českou společností pro jakost CSQ-CERT.

EkoWATT obdržel cenu The Sasakawa Peace Foundation Environmental Award za ekologický přínos roku 1996. EkoWATT je EKIS (Energetické konzultační a informační středisko) České energetické agentury od roku 1996.

Služby EkoWATTu využívají například: Architekti a projektanti, státní instituce a neziskové organizace, města a obce, školy a nemocnice, výzkumné ústavy, bytová družstva a vlastníci nemovitostí, podnikatelé,

firmy, zemědělské a průmyslové podniky, zahraniční a mezinárodní instituce a výzkumná centra, veřejnost.

Bližší informace, seznam publikací, uskutečněných projektů a referencí lze nalézt na adrese www.ekowatt.cz. Kromě toho je EkoWATT provozovatelem specializovaného energetického portálu umístěného na doméně www.energetika.cz.

EkoWATT je kolektivním členem Hnutí Brontosaurus od roku 1990 a Asociace energetických auditorů od roku 1999.

EkoWATT se v současné době kromě nezávislé poradenské činnosti profiluje i v oblasti výzkumu a vývoje obnovitelných zdrojů a nízkoenergetické výstavby. Značnou část aktivit tvoří i autorský software pro optimalizaci investic do energetických úspor a publikace o obnovitelných zdrojích energie.

(tisková zpráva EkoWATTu)

Ministr Ambrozek zahájil výstavu o pouštích

Putovní výstavu k Mezinárodnímu roku boje proti suchu a rozšiřování pouští zahájil ve čtvrtek 2. února ministr životního prostředí Libor Ambrozek spolu s ředitelem odboru politiky životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP Jiřím Hlaváčkem, velvyslancem Egypta v Praze Mohamedem Moustafou Kamalem a kurátorem Pražské botanické zahrady Vlastíkem Rybkou.

Ředitel odboru politiky životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP Jiří Hlaváček s velvyslankyní JAR Nomsou Qhamkile Dube

Výstava byla v tropickém skleníku Fata Morgana v Pražské botanické zahradě v Tróji umístěna do 28. února. Postupně ji potom budou moci shlédnout návštěvníci Informačního centra OSN v Praze, botanických zahrad v republice a v druhé polovině roku bude umístěna i ve vybraných střediscích ekologické výchovy.

Rok 2006 vyhlásilo Mezinárodním rokem boje proti suchu a rozšiřování pouští Valné shromáždění OSN před třemi lety. Naše republika je od roku 2004 členem Úmluvy OSN o boji proti de-

sertifikaci v zemích postižených velkým suchem, která byla ustanovena v roce 1994 z podnětu konference o životním prostředí v Rio de Janeiro.

MŽP se aktivně zapojilo do programu zahraniční rozvojové spolupráce v roce 1997 a do konce loňského roku koordinovalo 63 rozvojových projektů ve 34 zemích světa. Celková částka, věnovaná na dvoustranné a mnohostranné projekty, činila 600 mil. Kč, z čehož bylo téměř 20 % realizováno MŽP.

Foto MŽP/Martin Mašín

Velvyslanci Egypta a JAR s Klárou Quasnitsovou, vedoucí oddělení mnohostranných vztahů MŽP

Kurátor výstavy Vlastík Rybka provádí hosty zahradou

Ministr Libor Ambrozek si prohlíží panely výstavy

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVI, číslo 3/2006 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, 602 102 684, e-mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel.: 283 090 352, fax: 233 553 422, e-mail: sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2006 je 750,- Kč • Číslo 3/2006 předáno do tisku 21. 2. 2006